

Opas kunnan ympäristön- suojeluviranomaisille vesilain mukaisten ojitusasioiden ratkaisemiseen

OPAS 3 | 2016

Päivitetty 12/2018

**OPAS KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISILLE VESILAIN
MUKAISTEN OJITUSASIOIDEN RATKAISEMISEEN**

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: KEHA-keskus

Kansikuva: ELY-keskusten kuvapankki

Painotalo: Juvenes Print

ISBN 978-952-314-749-2 (PDF)

ISSN-L 2242-2927

ISSN 2242-2935 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-414-9

www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

Johdanto	3	3.4 Ojan aseman ja suunnan muuttaminen	23
1. Ojitus	4	3.5 Ojan tekniset vaatimukset	23
1.1 Ojituksen määritelmä	4	3.6 Ojan putkittaminen	24
1.2 Oikeus ojittamiseen	5	3.7 Metsäojitus	25
1.3 Ojituksesta ilmoittaminen	6	3.8 Ojitus asemakaava-alueella	26
1.3.1 Vesilain ojitusilmoitus	6	3.9 Ojan käyttäminen muuhun kuin maan	
1.3.2 Ilmoitusvelvollisuus Natura 2000 -aluetta		kuivattamiseen	27
merkittävästi heikentävästä toimenpiteestä....	7		
1.4 Ojituksen luvanvaraisuus	7	4. Korvaukset, kustannukset ja maksut	29
1.4.1 Vesilupa	7	4.1 Korvaukset edunmenetyksistä	29
1.4.2 Vesiluontotyyppien suojelu	9	4.1.1 Laillisesti aiheutettu edunmenetys	29
		4.1.2 Erilliset korvausasiat	31
		4.1.3 Lainvastaisesti aiheutetut edunmenetykset	
		ja luvaton ojan tekeminen	32
2. Yhteinen ojitus	11	4.2 Ojituskustannusten jakautuminen	35
2.1 Sopimusojitus	11	4.3 Edunvalvontakustannukset, maksut ja	
2.2 Ojitusyhteisö	12	oikeudenkäyntikustannukset	36
2.3 Ojitusoimitus	13		
2.4 Ojitussuunnitelma	13	5. Menettely	38
3. Kunnan ympäristönsuojelu-viranomaisen		5.1 Vireillepano	38
toimivalta ojitusasioissa	15	5.2 Hakemus	38
3.1 Ojitus toisen alueella	16	5.3 Tiedottaminen	39
3.1.1 Käyttöoikeudesta sopiminen	16	5.4 Lausunnot	39
3.1.2 Viranomaisen antama käyttöoikeus	17	5.5 Kuuleminen	39
3.1.3 Ojituksen toteuttaminen toisen alueella	19	5.6 Yhdessä käsitteleminen	40
3.1.4 Yleiset kulkuväylät ja johtolinjat.....	19	5.7 Selvittäminen	40
3.1.5 Yksityiset tiet ja johtolinjat	19	5.7.1 Tarkastus	40
3.1.6 Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys.....	21	5.7.2 Katselmus.....	41
3.2 Ojan kunnossapito	21	5.8 Päätös	42
3.3 Ojan tukkiminen	22		

6. Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano	44
6.1 Muutoksenhaku	44
6.1.1 Valitusoikeus	44
6.1.2 Valituskirjelmä	45
6.1.3 Kuuleminen.....	45
6.1.4 Menettely hallinto-oikeudessa ja päätöksen antaminen	46
6.1.5 Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen.....	46
6.2 Päätöksen täytäntöönpano.....	47
7. Jälkivalvonta	48
7.1 Valvontaviranomaiset.....	48
7.2 Valvontatoimet.....	49
7.2.1 Hallintopakkomenettely	49
7.2.2 Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka	50
7.2.3 Välitön hallintopakko	51
7.2.4 Ilmoitus poliisille	52
Lähteet.....	53
Säädökset.....	55
Sanasto.....	56
Asiahakemisto	59

Johdanto

Kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille tulee säännöllisesti käsiteltäväksi ojitusta koskevia asioita. Vesilaissa ojitusta koskevien asioiden toimivalta on jaettu aluehallintovirastolle, ojtustoimitukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Lisäksi ELY-keskus toimii kunnan kanssa vesilain valvontaviranomaisena. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvat erityisesti eräät ojituserimielisyydet. Toimivallan jakautuminen on yksi esimerkki vesilain ja sen ojitussäännösten omintakeisuudesta verrattuna muuhun ympäristölainsäädäntöön. Kunnan ympäristönsuojeluviranhoitajilta onkin tullut kommenttia vesilain tulkinnan haastavuudesta ja ajantasaisen ohjeistuksen tarpeesta ojitusasioiden ratkaisemisessa. Ojitusasioiden lisääntyminen kunnissa alleviivaa lainmukaisten, hyväksyttävien ja johdonmukaisten päätösten tarvetta.

Tämä opas on suunnattu kuntien ympäristönsuojelusta vastaaville vi-

ranhaltijoille pyrkimyksenä auttaa heille kuuluvissa ojitusasioissa. Viranhaltijoiden tarpeita on käytetty oppaan valmistelun lähtökohtana ja opas on pyritty tekemään heidän arkinsa tuemiseksi. Oppaassa käsitellään ojitusta koskevaa lainsäädäntöä myös muilta osin kuin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osalta, mutta pääosa oppaasta keskittyy kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluviin asioihin. Opas on tehty ympäristöministeriön asettaman ja maaja metsätalousministeriön ohjaaman valtakunnallisen peruskuivatus- ja ojitustoimitustehtävien toimintamalliryhmän toimeksiannosta.

Oppaan tarkoitus on antaa tietoa vesilain ojitusta koskevista normeista ja antaa apua laintulkintaan. Oppaalla ei ole oikeudellista sitovuutta, vaan opas antaa pelkästään tulkintasuosituksia. Oikeudellisen päätöksenteon tulee aina perustua voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lakia sovellettaessa

on muistettava kunkin tapauksen yksilöllisten piirteiden huomioon ottaminen, jotta toisistaan poikkeavat tapaukset myös ratkaistaan toisistaan poikkeavalla tavalla, samalla kuitenkin muistaen myös ennakoitavuuden ja johdonmukaisuuden toteutuminen.

Vaikka opas keskittyykin lakiin, on myös hyvä muistaa, että ojitusta koskevissa erimielisyyksissä on kyse usein paljon muustakin kuin laista ja sen soveltamisesta. Joskus ojitusriidan taustalla voivat olla myös muut erimielisyydet, jotka saattavat kummuta jopa edellisten sukupolvien aikaisista riidoista. Siksi asioita hoitavalta viranhaltijalta vaaditaan usein muitakin taitoja kuin oikeudellista osaamista.

1. Ojitus

1.1 Ojituksen määritelmä

Vesilaissa (587/2011) ojituksella tarkoitetaan maan kuivattamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi suoritettavia yksilöityjä toimenpiteitä (VL5:1.1):

- **ojan tekemistä**

- Ojina pidetään kaikkia avouomia tai putkia, joiden tarkoituksena on veden pois johtaminen maan kuivattamiseksi tai muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi. Ojalla tarkoitetaan siten avo-ojan ja salaojan lisäksi sellaista viemäriä, jonka tarkoituksena on huleveden tai perustusten kuivatusveden johtaminen. (HE 277/2009 vp, s.90)

- **ojan, noron tai puron suurentamista tai oikaisemista**

- Ojituksena pidetään kaikenlaista suurentamista (syventäminen, leventäminen) ja oikaisemista.
- Sellaista ojan kunnossapitoa, missä suurentamista ei tapahdu, ei pidetä ojituksena.
- Poikkeuksena edellisestä; kokonaisuutena tarkasteltuna luonnontilaisen kaltaiseksi uomaksi muuttuneen ojan kunnossapitoon ja käyttöön sovelletaan ojitusta koskevia säännöksiä (ks. 3.2 Ojan kunnossapito). (VL5:8.2)

- **sellaista noron tai puron perkaamista, joiden seurauksena ei aiheudu yläpuolella olevan järven keskivedenkorkeuden alenemista**

- Purojen perkaukset ja pengerrykset kuuluvat ojitushankkeisiin. Vanhan vesilain (264/1961, lyhenne VVL) aikana nämä kuuluivat vesistöjärjestelyyn, hanketyyppiin, josta nyt on jo luovuttu.
- Mikäli noron tai puron perkaaminen aiheuttaa yläpuolella olevan järven keskivedenkorkeuden alenemista, tulee hankkeeseen soveltaa vesilain 6 luvun keskivedenkorkeuden pysyvän muuttamisen säännöksiä. Keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen on luvanvarainen hanke. (VL6:1; VL6:6)

- **ojitussäännöksiä sovelletaan myös jäteveden johtamiseen siten kuin ympäristönsuojelulaissa (527/2014) säädetään (VL 5:1.2).**

Ojituksen määritelmä on keskeinen, koska vesilain 5 luvun säännöksiä sovelletaan ojitukseen, ojan käyttämiseen ja kunnossapitoon (VL5:1.1). Ojituksen erottaminen kunnossapidosta ja käytöstä on taas tärkeää, koska ojitusluvun säännökset näiden välillä eroavat joiltakin kohdin. Ojan kunnossapidolla tarkoitetaan ojan pitämistä perkaamalla tai ruoppaamalla sen kuivatustehtävän edellyttämässä kunnossa, niin ettei oja suurene alkuperäisistä mitoistaan (ks. 3.2 Ojan kunnossapito). Vesilain lupakynnys koskee sekä käyttöä että kunnossapitoa. Ojan kunnossapitoa koskevat perussäännökset löytyvät VL5:8:ssa.

Ojan käyttämisestä ei suoraan määritellä vesilaissa, mutta sillä tarkoitettaneen ennen kaikkea vesien johtamista ojassa (ks. esim. VL5:3, VL5:14; Vihervuori 1987, s.90; Halonen 2013, s. 43).

Tyypillisintä ojitustoimintaa on peltoviljelyä palvelevan perus- ja paikalliskuiatuksen toteuttaminen, metsätalouden kunnostusojitukset ja asuinalueilla tapahtuva kiinteistöjen perustusten kuivatusvesien ja hulevesien hallinta. Peruskuivatuksella tarkoitetaan maan kuivattamiseksi suoritettavaa valtaojien kaivua ja perkausta, pienehköjä pengerryksiä sekä purojen vedenjohtokyvyn parantamista. Peruskuivatuksella luodaan edellytykset paikalliskuiatukselle. Paikalliskuiatuksiksi luetaan piiri-, sarka- ja salaojitus. (Järvenpää & Savolainen 2015, s.23) Metsäojien kunnostusojitukset sisältä-

vät sellaisia toimenpiteitä, että kyse on vesilain mukaisesta ojituksesta (ks.3.7 Metsäojitus).

1.2 Oikeus ojitukseen

Kiinteistönomistajan tai -haltijan oikeus ryhtyä ojitukseen eli hänen kiinteistönsä tarkoituksenmukaista käyttöä haittaavan liiallisen veden poistamiseen, on niin vakiintunut vesilain ojitusnormiston lähtökohta, ettei sitä ole katsottu tarpeelliseksi enää edes kirjata lakiin. (HE 277/2009 vp, s.89)

Kuitenkin ojitusta rajoittaa vesitaloushankkeiden yleistä toteuttamista-paa koskeva vesilain 2:7 (VL5:7.1)

VL2:7

Vesitaloushanke on toteutettava sekä vesivaroja ja vesialueita muutoin käytettävä siten, ettei siitä aiheudu vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta, jos hankkeen tai käytön tarkoitus voidaan saavuttaa ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä kokonaiskustannuksiin ja aiheutettavaan vahingolliseen seuraukseen verrattuna.

Hanke on siis suunniteltava ja toteutettava mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla mutta hankkeen tavoitteen saavuttavalla tavalla. Tämä haittojen minimoinnin periaate (tunnetaan myös termeillä haitan ehkäisyvelvollisuus ja haitan minimointivelvollisuus) on otettava huomioon kaikkia vesilakiin kuuluvia hankkeita toteutettaessa, oli sitten kyse luvanvaraisista tai lupakynnyksen alapuolelle jäävistä hankkeista. Eli kaikista hankkeista alueen muille maanomistajille sekä ympäristölle aiheutuvat haitat ja vahingot on pyrittävä välttämään. Tällaisia ovat muun muassa vaikutukset kalakantoihin, muihin pinta- ja pohjavesien käyttömahdollisuuksiin, vesistön puhdistautumiskykyyn, vesiluontoon ja sen toimintaan sekä vesistön soveltuvuuteen virkistyskäyttöön. Lisäksi on otettava huomioon hankkeen vaikutukset luonnonkauneuteen, kulttuuriarvoihin ja ympäristön viihtyisyyteen sekä muut vaikutukset yleisiin ja yksityisiin etuihin. (Ympäristöministeriö 2012, s.18)

Ojitus on myös toteutettava niin, ettei toiselle kuuluvalla alueella aiheudu vahingollista vettymistä tai muuta edunmenetystä (VL5:7.1).

Vettymisen ja muun edunmenetyksen kohdalla on kuitenkin olemassa poikkeus haitattomuusvaatimuksesta. Mikäli ojituksesta aiheutuva edellä yksilöity haitta olisi huomattavasti pienempi kuin kustannus kyseisen seurauksen estämisestä, voidaan tällainen aiheuttaminen sallia, kunhan ojitaja

korvaa aiheutuneen edunmenetyksen rahalla. (VL5:7.1)

Nämä haitattomuusvaatimukset koskevat uudisojituksen lisäksi myös ojan kunnossapitoa. Lisäksi kaikkien hankkeiden toteutuksessa on huomioitava vesilain 2:8§:n mukaisesti saamelaisten oikeudet. (VL2:8; VL5:8.1)

Lisäksi muu lainsäädäntö, kuten esimerkiksi ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki (1096/1996), metsälaki (1093/1996), muinaismuistolaki (295/1963), sekä maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), voivat asettaa velvollisuuksia ja kieltoja, jotka vaikuttavat ojituksen toteuttamiseen.

1.3 Ojituksesta ilmoittaminen

1.3.1 Vesilain ojitusilmoitus

Ojituksesta annettavan ilmoituksen tarkoituksena on tehostaa valvontaviranomaisen ennakkovalvonnan toimintaedellytyksiä. Ilmoituksen perusteella valvontaviranomainen arvioi, edellyttääkö hanke vesilupaa tai ojitustoimitusta. Lisäksi tavoitteena on kyetä ennakoita tarkastelemaan ojituksen vaikutuksia valuma-aluekohtaisesti, ottaen huomioon samalle ajankaksolle suunnitellut muut hankkeet. (HE 277/2009 vp, s.93)

Hankkeesta vastaavan on kirjallisesti ilmoitettava muusta kuin vähäisestä ojituksesta valtion valvontaviranomaiselle (ELY-keskukselle) vähintään 60 vuorokautta ennen ojitukseen ryhtymistä. Ilmoitus siis koskee kaikkia ojituksen määritelmään sisältyviä hankkeita. (VL5:6.1)

Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvita ojituksista, jotka (VL5:6.1):

- sisältyvät ojitustoimituspäätökseen
- sisältyvät aluehallintoviraston tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätökseen
- sisältyvät maantielain (503/2005) 24 § mukaiseen tiesuunnitelmaan tai ratalain (110/2007) 19 § mukaiseen ratasuunnitelmaan.

Vähäisenä ojituksena kun ojitusta ei tehdä happamilla sulfaattimailla tai pohjavesialueilla voidaan pitää esimerkiksi:

- vähäisen peltolohkon ojitusta
- peltolohkon täydennysojittamista
- peltolohkon salaojitusta
- pienehkön metsäkappaleen ojitusta
- rakennuspaikan kuivattamiseksi tarpeellisen ojan tekemistä omalle maalle
- ojan tavanomaista kunnossapitoa.

Vaikka ojituksen vähäisyys vaikuttaisi määrittävän pinta-alan perusteella, tärkeämpää olisi lähestyä asiaa ojituksesta seuraavien vaikutusten näkökulmasta. Kyse on hankkeen vaikutusten

vähäisyydestä, ei hankkeen pinta-alan vähäisyydestä. Merkittäviä vaikutuksia voi tulla pinta-alaltaan pienestäkin ojituksesta. Vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi maaperän laatu ja vesistöjen sekä pohjavesien sijainti. Siksi yksiselitteiset pinta-alaan perustuvat nyrkkisäännöt eivät välttämättä päde. Hanke ei myöskään voi olla vähäinen, mikäli se voi edellyttää vesilupaa tai ojitustoimitusta.

Ojitusilmoitus koskee pääsääntöisesti ojituksen määritelmään sisältyviä hankkeita, mutta myös osa kunnossapidosta tarvitsee ilmoituksen. Ilmoitus ojituksesta on aina tehtävä jos:

- ojitus tai kunnossapito tapahtuu pohjavesialueella tai sen välittömässä läheisyydessä
- ojitus tai kunnossapito tapahtuu happamilla sulfaattimailla
- ojitus saattaa vaikuttaa haitallisesti vesistöön tai luontoarvoihin
- kyseessä on kokonaisuutena tarkasteltuna luonnontilan kaltaiseksi palautuneen uoman kunnossapito (VL5:8.2; ks. 3.2 Ojan kunnossapito)
- kyseessä on pienehköä suuremman metsäkappaleen ojitus tai ojien kunnostusojitus (ks. 3.7 Metsäojitus).

Ojitusilmoituksen sisällöstä säädetään vesilain 5:6.1:ssä ja vesiasetuksen (1560/2011) 31 §:ssä. Ilmoituksen käsittelevä ELY-keskus kehoittaa ilmoittajaa tarvittaessa hakemaan ojitustoimitusta tai aluehallintoviraston lupaa. Tämä valvontaviranomaisen kehoitus

on pelkästään ohjeellinen eikä ole oikeudellisesti sitova ratkaisu luvan tarpeesta. (VL5:6.2; KHO 27.12.2012 t. 3714 (LRS))

Ilmoitus ei korvaa muita menettelyjä kuten lupaa tai toimitusta (HE 277/2009 vp, s.93).

Vesilaissa ei ole asetettu ELY-keskukselle velvoitteita tiedottaa vastaanotetuista ilmoituksista kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Näin kuitenkin käytännössä voidaan tehdä. Samoin mikäli ilmoitus aiheuttaa jatko-toimenpiteitä.

1.3.2 Ilmoitusvelvollisuus Natura 2000 -aluetta merkittävästi heikentävästä toimenpiteestä

Mikäli ojitus tai kunnossapito on tarkoitus toteuttaa Natura 2000-verkoston kuuluvalla alueella tai Natura 2000-verkoston ulkopuolella, ja tästä saattaa aiheutua merkittävästi heikentäviä vaikutuksia alueen suojelun perusteena oleville luonnonarvoille, toimenpiteestä vastaavan on ilmoitettava siitä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (LSL 65 b§). Ilmoitusvelvollisuus koskee vain sellaisia toimenpiteitä, jotka eivät ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan muuten luvan- tai ilmoituksenvaraisia, eli uusissa ojituksissa ainoastaan vesilain ilmoitusvelvollisuuden alapuolelle jääviä vähäisiä ojituksia. Koska luon-

nonsuojelulaissa käytetään termiä toimenpide, niin ilmoitusvelvollisuus voi koskea myös kunnossapitoa. Kunnossapidossa säännös koskee kaikkea toimintaa, josta ei tarvitse tehdä vesilain mukaista ilmoitusta. Ilmoituksen sisällöstä säädetään luonnonsuojelulaissa ja luonnonsuojeluasetuksessa (160/1997). (LSL 65 b§; LSA 24 a§)

1.4 Ojituksen luvanvaraisuus

1.4.1 Vesilupa

Ojituksella sekä ojan käyttämisellä ja kunnossapidolla on oltava vesilain mukainen valtion lupaviranomaisen (aluehallintoviraston) lupa, jos se voi aiheuttaa vesialueella (VL5:3.1):

1. Ympäristönsuojelulain 5§:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua pilaantumista

Käytännössä ojituksesta aiheutuva pilaantuminen voi ilmetä esimerkiksi kivi- ja saven johtamisesta seuraavana vastaanottavan vesistön ravinnekuormituksen lisääntymisenä taikka happamien sulfaattimaiden aiheuttamana happamoitumisena. (HE 277/2009 vp, s.91)

YSL 5.1,2§

Tässä laissa tarkoitetaan ympäristön pilaantumisen selailaista päästöä, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa:

- a) terveyshaittaa;*
- b) haittaa luonnolle ja sen toiminnolle;*
- c) luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai melkoista vaikeutumista;*
- d) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä;*
- e) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä;*
- f) vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle; tai*
- g) muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus;*

Edellisten vaikutusten perusteella ojitukselta tulisi lähtökohtaisesti edellyttää ympäristölupaa, mutta ojitukseen liittyvät käyttöoikeuksia ja osallistumisvelvollisuutta koskevat kysymykset ovat kuitenkin sen laatuisia, että on tarkoituksenmukaista pitää hankkeiden sääntely vesilain soveltamisalaan kuuluvana. Niinpä ojitusta koskeva lupamenettely on vesilain mukainen, johon soveltuvin osin sovelletaan ympäristönsuojelulain lupakynnystä ja lupamääräysten asetta-

mista koskevia aineellisia säännöksiä. (HE 277/2009 vp, s.91) KHO:n ratkaisu kuvaa hyvin tätä vesilain ja ympäristönsuojelulain keskinäistä soveltamista.

*KHO 24.11.2008 t. 2952 (LRS)
Lupahakemus koski yhteensä 135 hehtaarin suuruisten golfkenttäalueiden kuivatusvesien johtamista vesistöön. Toiminta sisälsi kentän eri osien lannoittamista niiden käytön vaatimusten mukaisesti. VVL 1 luvun 19§:n 1 momentin mukaisen luvan tarve koskee muun ohella lain 6 luvun 2§:ssä tarkoitettua ojitusta silloin, kun siitä voi aiheutua ympäristönsuojelulain mukaista ympäristön pilaantumista vesialueella. Kentän kuivatusvesien vesistöön johtamista koskeva lupa-asia katsottiin tämän vuoksi VVL 14 luvun 1§:n 1 momentissa tarkoitetuksi vesitalousasiaksi, jossa kuitenkin on vesilain 2 luvun 1 a§:n nojalla soveltuvien osien noudatettava ympäristönsuojelulain 41–44, 46, 55, 57 ja 58§:n säännöksiä. Ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa ei näin ollen ollut asiassa tarpeen.*

Joissain tilanteissa, mikäli hankkeen tarkoitukseen liittyy maankuivatukseen lisäksi muuta toimintaa, sovelletaan ympäristönsuojelulain lupajärjestelmää. Esimerkkinä tällaisesta on turvetuotanto. Turvetuotanto ja siihen liittyvä ojitus käsitellään ympäristönsuojelulain mukaisessa lupajärjestelmässä. Tietty toiminta voi myös vaatia molempien lakien mukaisen luvan. (YSL 27.2§; YSL Liite 1)

On myös huomattava, että vesilain lupakynnys pilaantumisen yhteydessä koskee vesialuetta, joka on vesistöä laajempi määritelmältään. Vesialue on vesilain määritelmän mukaisesti mikä tahansa muuten kuin tilapäisesti veden peittämä alue, joka rajautuu maata vastaan keskivedenkorkeuden mukaiseen rantaviivaan (VL 1:3.1,2). Tämän vuoksi lupakynnys ylittyy myös silloin, kun pilaantumisen vaara kohdistuu vesistöä pienempään uomaan, kuten noroon tai ojaan. Tässä yhteydessä on myös huomioitava ojitukseen käytettävän noron luonnontilaisuus ja sen vaarantuminen sekä tähän liittyvä poikkeusluvan tarve (ks. 1.3.1 Vesilain ojitusilmoitus). (VL2:11)

2. Vesilain 3 luvun 2§:ssä tarkoitettuja muuttavia vaikutuksia, jollei kysymys ole yksinomaan puron yläpuolisella alueella suoritettavan ojituksen aiheuttamasta puron virtaaman muuttumisesta. (VL 5:3.1,2)

Luvantarvekynnys voi ylittyä yksilöityihin yleisiin tai yksityisiin etuihin kohdistuvien loukkausten seurauksena. Haitan muodot painottuvat yleisiin etuihin ja näiden suhteen luettelo ei ole tyhjentävä.

Lupaa ei kuitenkaan siis tarvita, jos kyseessä on yksinomaan puron yläpuolisella alueella suoritettavan ojituksen aiheuttamasta puron virtaaman muuttumisesta (VL 5:3.1,2). Sen sijaan virtaaman estäminen kokonaan tai puron sulkeminen edellyttää aina lupaviranomaisen lupaa. (HE 277/2009 vp, s.91)

Huomionarvoista on myös luvantarve puron uoman luonnontilan vaarantamiselle (VL 3:2.1,8). Luonnontilan arviointi on purojen osalta yhdenmukainen noroja koskevan poikkeusluvan (VL 2:11) tarpeen kanssa (ks. 1.4.2 Vesiluontotyyppien suojelu). (HE 277/2009 vp, s.53)

Yksityisiin etuihin kohdistuvat haittavaikutukset on erotettu saman pykälän toiseen momenttiin. Pelkästään yksityisten etujen ollessa kyseessä, lupaa ei tarvita haitankärsijän antaessa asiaan kirjallisen suostumuksensa. (VL 3:2.2)

VL3:2

Vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa, jos se voi muuttaa vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää, ja tämä muutos:

1. aiheuttaa tulvan vaaraa tai yleistä vedenvähyyttä;
2. aiheuttaa luonnon ja sen toiminnan vahingollista muuttumista taikka vesistön tai pohjavesiesiintymän tilan huononemista;
3. melkoisesti vähentää luonnon kauneutta, ympäristön viihtyisyyttä tai kulttuuriarvoja taikka vesistön soveltuvuutta virkistyskäyttöön;
4. aiheuttaa vaaraa terveydelle;
5. olennaisesti vähentää tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesiesiintymän antoisuutta tai muutoin huonontaa sen käyttökelpoisuutta taikka muulla tavalla aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vedenotolle tai veden käytölle talousvetenä;
6. aiheuttaa vahinkoa tai haittaa kalastukselle tai kalakannoille;
7. aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vesiliikenteelle tai puutavaran uitolle;
8. vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen; tai
9. muulla edellä mainittuun verrattavalla tavalla loukkaa yleistä etua.

Vesitaloushankkeella on lisäksi oltava lupaviranomaisen lupa, jos 1 momentissa tarkoitettu muutos aiheuttaa edunmenetystä toisen vesialueelle, kalastukselle, veden saannille, maalle, kiinteistölle tai muulle omaisuudelle. Lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos edunmenetys aiheutuu ainoastaan yksityiselle edulle ja edunhaltija on antanut hankkeeseen kirjallisen suostumuksensa.

Lupaviranomaisen lupa tarvitaan myös:

1. sellaiseen noron tai ojan taikka sen vedenjuoksun muuttamiseen, josta aiheutuu vahinkoa toisen maalle, jos asianomainen ei ole antanut tähän suostumustaan eikä kyse ole 5 luvussa tarkoitettusta ojituksesta;
2. sellaiseen vesialueelle tehtävän rakennelman käyttöön, josta aiheutuu häiriötä toisen kiinteistön käytölle eikä asianomainen ole antanut tähän suostumustaan.

Lupa tarvitaan myös luvan saaneen vesitaloushankkeen muuttamiseen, jos muutos loukkaa 1–3 momentissa tarkoitettulla tavalla yleisiä tai yksityisiä etuja.

1.4.2 Vesiluontotyyppien suojele

Vesilain luontotyyppien suojele on lupajärjestelmästä erillisellä päätöksenteolla toteutettu yleinen kieltö vaarantaa vesiluontotyyppiä määritellyn vesiympäristön luonnontila. Kieltö kuuluu valtion lupaviranomaisen toimivaltaan, mutta kiellosta voi saada poikkeuksen erityisin edellytyksin.

Luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty. (VL2:11.1)

Ojituksen kannalta asialla on yhteys erityisesti noron käyttöön. Ojituksen kohdistuessa noroon on huomioitava sen luonnontilaisuus sekä luonnontilaisuuden vaarantuminen.

Luonnontilan määritelmässä keskeisiä ovat luontotyyppien ominaispiirteet ja niiden muuttuminen ihmistoiminnan seurauksena. Kohteiden ei tarvitse olla täysin aiemman ihmisen toiminnan ulkopuolella saadakseen luonnontilaisen määritelmän, vaan pienet muutokset ominaispiirteisiin ovat mahdollisia. Luonnontila voi myös palautua. Luonnontilaisuuden vaarantamista arvioidessa niin ikään luontotyyppien ominaispiirteet ja suunnitellun toiminnan vaikutukset niihin ovat arvioinnissa keskeisiä. (HE277/2009 vp, s.53)

Tapauskohtainen arvio on tarpeen jokaisessa tapauksessa ja jos kynnys ylittyy, hankkeen toteuttaminen edellyttää poikkeuksen.

Lupaviranomainen voi yksittäistapauksessa hakemuksesta myöntää poikkeuksen kiellosta, jos vesiluontotyypin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu. Huomattavan vaarantumisen arviointi perustuu tapauskohtaiseen luonnontieteelliseen arviointiin ja tulkitaan samalla tavalla kuin LSL 31 §:ssä. Tulkintaan vaikuttaa myös muu maankäyttö ja näiden aiheuttama uhkavaikutus. Vesilain mukaisessa lupa-asiassa viranomainen tutkii poikkeuksen myöntämisen viran puolesta. (VL2:11.2; HE 277/2009 vp, s.53)

Vesilain 3:2.1,8 puron uoman luonnontilaisuuden vaarantamisen luvanvaraisuudesta, metsälain 10 §:n monimuotoisuuden säilyttäminen ja erityisen tärkeiden elinympäristöjen suojelu, sekä luonnontilaisen kaltaiseksi muodostuneen uoman kunnossapidon ja käytön laskeminen ojitukseksi täydentävät vesiluontotyypin suojelua.

Säätelyn taustalla on vanhan vesilain muuttamiskielto, joka vaikuttaa sekä noron että puron luonnontilan vaarantumisen tulkintaan ja arviointikriteerit ovat näissä yhteneväiset. Säännös rajoittuu uomaan ja koskee fyysistä muuttamista. Pilaantumisesta aiheutuvia toimintoja säännellään oji-

tuksessa VL5:3.1:lla. (HE 277/2009 vp, s.53)

Metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia kohteita, jotka erottuvat ympäröivästä metsäluonnosta selvästi. Näitä ovat esimerkiksi purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen välittömät lähiympäristöt. (Metsäl 10.2 §)

Metsälain 10 § määrittelemissä kohteissa ei saa muun muassa ojittaa eikä perata puroja ja noroja. (Metsäl 10a.3 §) Metsäkeskuksen tulee kuitenkin myöntää poikkeuslupa veloitteiden täyttämistä tai rajoitteiden noudattamisesta, mikäli näistä toimista aiheutuu maanomistajalle tai muun oikeuden haltijalle vähäistä suurempaa taloudellista menetystä (Metsäl 11 §). Metsäkeskuksen myöntämä poikkeuslupa ei kuitenkaan poista mahdollista vesilain 2 luvun 11 §:n mukaista poikkeusluvan tarvetta.

2. Yhteinen ojitus

VESILAIN 5:2.1,4 MÄÄRITELMÄN MUKAAN YHTEISELLÄ OJITUKSELLA TARKOITETAAN OJITUSTA, JONKA KUIVATUSALUE MUODOSTUU ERI MAANOMISTAJILLE KUULUVISTA USEISTA KIINTEISTÖISTÄ. KUIVATUSALUEELLA TAAS TARKOITETTAAN MAITA, JOILLE YHTEINEN OJITUS TUOTTAÄ HYÖTYÄ. NÄMÄ YHDISTÄEN YHTEISELLÄ OJITUKSELLA TARKOITETAAN OJITUSTA, JOKA TUOTTAÄ KUIVATUSHYÖTYÄ USEAMMAN KUIN YHDEN MAANOMISTAJAN MAALLE. (VL5:2.1)

Mikäli kiinteistöjen rajalla oleva oja hyödyttää molempia siihen rajoittuvia kiinteistöjä, syntyy yhteishanke. Oja voi hyödyttää myös muita kiinteistöjä, vaikka alkuperäinen ojitus ei olisi-kaan ollut yhteinen. Ratkaisevaa on siis ojituksen hyötyjen ja haittojen vaikutusalue. Yhteistä ojitusta koskevien säännösten tarkoituksena on, että ojituksesta hyötyä saavat vastaavat hyötynsä mukaisesti hankkeesta aiheutuvista kustannuksista. (VL5:19.2; HE 277/2009 vp, s.90, 100)

Kaikilla hyödynsaajilla on oikeus osallistua yhteiseen ojitukseen. Hyödynsaajia ovat siis kaikki kiinteistönomistajat, joiden kiinteistöille ojituksesta tulee hyötyä. (VL5:17.1; VL5:2.1,3)

Jokaisella hyödynsaajalla on oikeus vaatia ojituksen toteuttamista niin, että siitä ojituksen alkuperäistä tarkoitusta muuttamatta ja ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä tulee suurin mahdollinen hyöty hänen alueelleen. Myöskin yhteisestä ojituksesta hyötyä saavat ovat kenen tahansa hyödynsaajan vaatimuksesta velvollisia ottamaan osaa yhteiseen ojitukseen. (VL5:17)

Yhteisen ojituksen toteuttaminen voi perustua maanomistajien väliseen sopimukseen, lupaviranomaisen lupaan tai ojitustoimitukseen. Toteuttamista varten voidaan myös perustaa ojitusyhteisö.

Kiinteistönmuodostamislaissa (554/1995) on uusjakoa koskeva poikkeus yhteiseen ojitukseen. (KML 73§; KML 75§)

2.1 Sopimusojitus

Mikäli maanomistajat ovat yksimielisiä hankkeesta ja sen kustannustenjaosta, eikä ojitustoimitukselle ole tarvetta, voidaan yhteinen ojitus toteuttaa sopimusojituksena. Suomen ympäristökeskuksen julkaiseman Maankuivatuksen ja kastelun suunnittelu -oppaan mukaan tällaisen sopimussuunnitelman pysyvyys ja velvoittavuus on heikompi kuin ojitustoimituksessa käsitellyn suunnitelman, sitoen vain sen allekirjoittaneita henkilöitä, kun taas toimituksessa vahvistetun suunnitelman velvoittavuus seuraa tilaa omistajasta riippumatta. Mikäli sopimusojitusta varten perustetaan ojitusyhteisö, tilan osakkuus yhteisössä jatkuu omistajan vaihtuessaakin, jos yhteisön säännöt vahvistetaan valtion lupaviranomaisessa tai ojitustoimituksessa. Sopimusojitus edellyttää kaikkien hyödynsaajien ja muiden asianosaisten keskinäistä sopimista. Jos sopimusta ei saada aikaiseksi, on haettava ojitustoimitusta. (VL5:4.1,4; VL5:22; VL5:23; VL5:24; Järvenpää & Savolainen 2015, s.30)

2.2 Ojitusyhteisö

Yhteisösääntelyn tarkoituksena on taata kiinteistöjen omistajanvaihdok-
sista riippumaton ojituksesta vastuullisen tahon säilyminen, jolla on oikeus ja velvollisuus ojan kunnossapitoon. (HE 277/2009 vp, s.101)

Ojitusyhteisö on perustettava yhteisen ojituksen toteuttamista varten, kun hyödynsaajia on vähintään kolme ja (VL5:22.1):

- ojitukseen tarvitaan aluehallintoviraston lupa
- sopimusta yhteisestä ojituksesta ei saada aikaan
- joku hyödynsaajista vaatii yhteisön perustamista, ja yhteisö on tarpeen ojituksen toteuttamista, ojen kunnossapitoa tai muiden ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten.

Ojitusyhteisön jäseniä ovat kaikki hyödynsaajat eli kuivatushyötyä saavien kiinteistöjen omistajat. Jos joku myöhemmin haluaa johtaa vettä ojitusyhteisön toimesta tehtyyn yhteiseen ojaan ja hänen voidaan katsoa saavan ojituksesta hyötyä, hänet on yhteisön kokouksen päätöksellä hyväksyttävä jäseneksi. Kokouksessa on määrättävä hänen osuutensa ojituskustannuksista. Jos kuivatusalueen kiinteistöjaotuksessa tapahtuu muutos, uuden kiinteistön omistajasta tulee ojitusyhteisön jäsen siltä osin kuin kiinteistön aluetta sisältyy kuivatusalueeseen. Ojitusyhteisön kokous vahvistaa uuden

omistajan jäsenyyden ojitusyhteisössä ja hänen osuutensa kustannuksista. (VL5:23)

Ojitusyhteisö perustetaan ojitusasiaa ojitustoimituksessa tai aluehallintovirastossa käsiteltäessä, jolleivät jäsenet sovi perustamisesta toisin. Jos hyödynsaajat eivät ole perustaneet ojitusyhteisöä, valvontaviranomaiset ELY-keskus tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voivat vaatia yhteisön perustamista. Tällöin perustaminen ratkaistaan ojitustoimituksessa. Vaatimus on mahdollinen, mikäli yhteisön perustamisedellytykset täyttyvät ja mikäli se on tarpeen ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten. Valvontaviranomaisen vaatima yhteisön perustaminen voi olla tarpeen ojitukseen liittyvien vastuusuhteiden selkeyttämiseksi, yhteisön kunnossapito- ja muiden velvoitteiden asianmukaiseksi järjestämiseksi tai muiden erityisten syiden vuoksi. (VL 5:22.2; VL 5:24.1; HE 277/2009 vp, s.102)

Viranomaisen eli ojitusasiaa käsittelevän toimitusmiehen tai aluehallintoviraston, on vahvistettava ojitusyhteisön säännöt, valittava ensimmäiset toimitsijat sekä määrättävä jäsenten osuudet ojituskustannuksista ja äänivallasta, mikäli nämä eivät sisälly ojitussuunnitelmaan. (VL 5:24.2)

Ojitusyhteisö voidaan myös purkaa. Ojitusyhteisön purkautumista koskeva asia on käsiteltävä ojitustoimituksessa ja menettelyssä noudatetaan soveltu-

vin osin, mitä 12 luvun 19§:ssä säädetään yhteisön purkautumisesta. (VL 5:26.2)

Yhteisön purkaminen ei tulisi kysymykseen niin kauan kuin sillä on vesitaloushankkeelle myönnettyyn lupaan tai oikeuteen perustuvia velvoitteita tai vastuuta. Ojitusyhteisön vastuut liittyvät keskeisesti ojen kunnossapitoon. Laissa säädetäänkin, että ojitus-
hankkeessa käytetyt ojat on saatettava olosuhteet huomioon ottaen luonnontilaisen kaltaiseen tilaan. Keinotekois-
ten uomien osalta ei ole käytännössä mahdollista saavuttaa luonnontilaa, vaan tavoitteena tulisi olla sellainen luonnontilaisen kaltainen uoma, johon pyrkimistä olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää järkevänä. Jos ojat eivät kunnossapidon pitkäaikaisen laiminlyönnin seurauksena ole palautuneet tällaisiksi, tulisi ennen ojitusyhteisön purkautumista määrätä luonnontilakaltaisuuden saavuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä. (VL 5:26.1; HE 277/2009 vp, s.103; Ympäristöministeriö 2012, s.50)

Vesilain 5 luvun lisäksi, ojitusyhteisöstä säädetään vesilain 12 luvussa vesioikeudellisista yhteisöistä. ELY:n julkaisema Opas ojitusyhteisölle uoman kunnossapito- ja peruskorjaushankkeeseen antaa lisätietoa ojitusyhteisöjen toimijoille hankkeiden toteuttamisesta.

2.3 Ojitustoimitus

Kun kysymys on usean kiinteistön yhteisestä ojitushankkeesta, johon tarvitaan suunnitelma ja kustannusten osittelu, käsitellään ojitusasia yleensä ojitustoimituksessa. (Järvenpää & Savolainen 2015, s.30)

Ojitusta koskeva asia on käsiteltävä ojitustoimituksessa, jos (VL5:4.):

- ojituksesta seuraa tulva-alueen poistaminen tai pienentyminen
- ojituksen johdosta vesien virtaamisuuntaa muuttuu huomattavasti
- oja tehdään tai olemassa olevaa ojaa suurennetaan maantien, kaapelin, kaasuputken, vesijohdon, lämpöputken tai viemäriin alitse eikä rakenteen omistaja tähän suostu
- hyödynsaajia on vähintään kolme, eivätkä he pysty sopimaan yhteisestä ojituksesta
- ojitustoimituksessa aiemmin päätettyä suunnitelmaa muutetaan
- kyse on ojitusyhteisön perustamisesta tai purkamisesta, tai
- kyse on ojitusyhteisön jäsenten oikeuksista ja velvollisuuksista.

Mikäli ojitus vaatii joltakin osin VL5:3 luvan, käsitellään asia kokonaisuudessaan aluehallintovirastossa. Jos luvan tarve havaitaan vasta ojitustoimituksessa, asia käsitellään loppuun aluehallintovirastossa. (VL5:32; Ympäristöministeriö 2012, s.47)

Mikäli ojitus vaatii vain poikkeusluvan vesiluontotyyppien suojelemiseksi,

asia käsitellään aluehallintovirastossa vain poikkeusluvan osalta. (Ympäristöministeriö 2012, s.47)

Ojitustoimitusta on haettava kirjallisesti ELY-keskuksesta. Menettelystä säädetään vesilain 5:31–5:37:ssä ja 5:39:ssä.

KHO:n ratkaisussa oleellista on, ettei ojitustoimituksessa annettu lainvoimainen ratkaisu korvaa vesilupaa tai että sillä olisi lupaa koskevat oikeusvaikutukset.

Ojitustoimituksen toimituskokouksessa toimitusmiehen on varattava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilaisuus lausunnon antamiseen ojitushankkeesta. (VL5:33)

2.4 Ojitussuunnitelma

Ojitussuunnitelma on laadittava, jos ojitus edellyttää valtion lupaviranomaisen lupaa tai ojitustoimituksessa annettua päätöstä tai mikäli asian laatu tai laajuus sitä edellyttää. (VL5:15.1)

Viimeksi mainitun syyt vaihtelevat tapauskohtaisesti. Edellytyksen on katsottu täytyneen ainakin happamalla sulfaattimailla tapahtuvissa ojituksissa, kuivatusvesien happamuuden ja korkean metallipitoisuuden vuoksi. (HE277/2009 vp, s.98)

Ojitussuunnitelman tulee sisältää tiedot hankkeesta ja sen toteuttamistavasta, kuivatussyvyydestä, selvitys hankkeesta saatavasta hyödystä ja arvio hankkeen vaikutuksista. Kuivatussy-

KHO 17.1.2006 t. 35 (LRS)

Kun otettiin huomioon VVL6 luvun 2§:n 1 momentin, 1 luvun 19§:n ja 19 luvun 5§:n säännökset, vesilain mukaisen ojitustoimituksen toimitusinsinöörin olisi ennen ojitustoimituksen jatkamista tullut kehottaa toimituksen hakijaa hakemaan ympäristölupavirastolta VVL1 luvun 19§:n mukaista lupaa, koska ojituksesta saattoi aiheutua tilalla A sijaitsevan lammen pilaantumista. Siitä riippumatta, miten toimituksessa oli menetelty, toimitusmiesten lainvoimainen päätös ei kuitenkaan voinut poistaa vesilaissa edellytetyn ympäristölupaviraston luvan tarvetta. Sanotusta toimitusinsinöörin menettelystä ei siten seurannut, että toimituksessa annettu päätös korvasi VVL1 luvun 19§:ssä tarkoitettua ympäristölupaviraston luvan tai että sillä olisi mainittua lupaa vastaavat oikeusvaikutukset.

vyyttä määrättäessä on otettava huomioon maan laatu, kaltevuussuhteet ja kuivatustarve (VL5:15.2). Vesiasetuksessa on tarkempia säännöksiä kuivatussyvyyden määrittämisestä, kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin ja ojitussuunnitelman sisällöstä. (VA 24 §, VA 25 §; VA 26 §)

Vastuu ojitussuunnitelman laadimisesta kuuluu ojituksen toteuttajalle, joka käytännössä on hankkeesta vastaava tai yhteisojituksen ojitustoimitusta hakeva hyödynsaaja. Ojitussuunnitelman vahvistaminen antaa hyödynsaajille oikeuden panna ojitus toimeen ja käyttää siihen toisen aluetta vahvistetun ojitussuunnitelman mukaisesti. Vahvistetusta ojitussuunnitelmasta voidaan ojitusta toimeenpantaessa tarvittaessa vähäisessä määrin poiketa suunnitelmaa muuttamatta, jos tämä ei merkittävästi vaikuta kustannuksiin ja ojituksesta saatavaan hyötyyn. (VL5:16.3)

Ojitussuunnitelma vahvistetaan joko ojitustoimituksessa tai valtion lupaviranomaisessa. Suunnitelman lisäksi tulee samalla vahvistaa hankkeen kustannusarvio ja kustannusten osittelun sisältävä jakoluettelo (VL5:16.1). Mikäli vahvistus tehdään ojitustoimituksessa, päätökseen on liitettävä tarpeelliset määräykset hankkeen toteuttamisesta ja sen vaikutusten tarkailusta noudattaen mitä VL3:10.1 ja VL3:11.1 säädetään. (VL5:16.2)

Valtion lupaviranomaisen tai toimitusmiehen on ennen ojitussuunnitelman vahvistamista tarkistettava suunnitelma ja tehtävä siihen vesilain nojalla tarpeelliset muutokset tai lisäykset. Jos vaadittua suunnitelmaa ei ole esitetty, taikka jos suunnitelma vaatii huomattavaa täydentämistä, toimitusmiehen tai lupaviranomaisen

on huolehdittava ojitussuunnitelman hankkimisesta. Tällöin toimitusmies tai lupaviranomainen voi teettää sen ulkopuolisella ja ojituksen toteuttaja vastaa tästä koituvista kustannuksista. (VL5:15.3; VL5:39.2)

3. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta ojitusasioissa

EDELLÄ ON LYHYESTI KÄSITELTY LUPAVIRANOMAISEN JA OJITUSTOIMITUKSEN KÄSITTELEMIÄ ASIOITA.

Näiden ulkopuolelle jäävien erimielisyyksien ratkaisemisessa toimivalta kuuluu VL5:5 mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle:

VL5:5

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevan erimielisyyden, joka ei edellytä 3§:n nojalla lupaa tai jota ei käsitellä 4§:n mukaan ojitustoimituksessa, ja joka aiheutuu:

1. ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki;
2. ojan suunnan muuttamisesta;
3. veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon; tai
4. muusta vastaavasta syystä.

Erimielisyyttä koskevan asian käsitteelyyn sovelletaan soveltuvin osin, mitä 11 luvussa säädetään hakemusmenettelystä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvien ojituserimielisyyksien tehtäväkenttä määräytyy siis sen mukaan, mikä ei kuulu muille toimijoille. Kunnille kuuluu kaikki muu, paitsi lupaa edellyttävät tai ojitustoimituksessa käsiteltävät ojituserimielisyydet. Näissä asioissa asianosaiset voivat joko sopia asiasta tai saattaa erimielisyyden kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi. (HE277/2009 vp, s.92)

Tässä yhteydessä on vielä hyvä selventää, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ei siis toimi vesilain mukaisena lupaviranomaisena. (VL1:7; YmVM 22/2010 vp, s.22)

Tyypillisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat ojariidat, joissa kiinteistönomistaja haluaa tehdä ojan toisen alueelle tai johtaa vesiä toisen ojaan, eikä toinen kiinteistön omistaja tähän suostu, taikka kiinteistönomistaja laiminlyö ojan kunnossapidon ja tästä aiheutuu toiselle kiinteistölle haittaa. Tyypillisiä tapauksia käsitellään opassa tarkemmin.

Osapuolten lukumäärällä ei ole ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan kannalta merkitystä, vaan kyse voi olla samanaikaisesti kahden tai useamman kiinteistön välisestä erimielisyydestä. Tästä huolimatta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluu ratkaista pelkästään sellainen yhteistä ojitusta koskeva erimielisyys, jossa osapuolina on kaksi hyödynsaajaa, mikäli muita perusteita ojitustoimituksen pitämiseksi ei ole. Tämä tarkoittanee, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi ratkaista myös erimielisyyden, jossa osapuolina ovat yhteisestä ojituksesta sopineet ja sellainen ulkopuolinen, jonka kiinteistön kautta yhteisestä ojituksesta sopineilla on tarve johtaa vettä. Näin yhteisen ojituksen toteuttajien ja ulkopuolisen suhde rinnastuu yksittäisen ojitustajan ja hänen naapurinsa väliseen suhteeseen. Mikäli yhteistä ojitusta koskevassa erimielisyydessä on osapuolena kolme tai useampia hyödynsaajia,

asia on käsiteltävä ojitustoimituksessa. (VL5:4.1,4; HE277/2009 vp, s.92; Ympäristöministeriö 2012, s.48; Vihervuori 1987, s.111, 171)

Lähdettäessä ratkaisemaan ojituserimielisyyttä on hyvä ensin selvittää koskeeko asia vain kahta hyödynsaajaa vai laajempaa joukkoa. Voi olla, että alueelle on perustettu, nyt jo ”uinuva” ojitussyhteisö/yhtiö, jolle esimerkiksi kunnossapitovelvollisuus kuuluu. Tämä kunnossapitovelvollisuus on kiinteistökohtainen. Yhteisön herättäminen voi olla joissakin tilanteissa tarpeen. (VL5:8.1; VL5:23.1; Majuri 2012, s.2, 7)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee myös sen myöntämään oikeuteen ja VL5:5 liittyvät korvausasiat. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan ei aiemmin kuulunut ratkaista yhteisestä ojituksesta syntyvien kustannusten jakoa kiinteistönomistajien kesken. Kuitenkin, koska kahden hyödynsaajan välistä kustannusten jakoa ei enää käsitellä ojitustoimituksessa, kustannusosittelusta päättäminen kuulu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan. Edellytyksenä tähän on, ettei ole muita perusteita ojitustoimituksen pitämiseksi. (VL13:6.2; HE277/2009 vp, s.92; Ympäristöministeriö 2012, s.48)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii myös yhdessä ELY-keskuksen kanssa vesilain valvontaviranomaisena. (VL1:7; VL14:1)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voikin määrätessään mahdollisista oikaisutoimenpiteistä käyttää vesilain 14 luvussa säädettyä hallintopakkoa, jos ojituksessa tai ojan käytössä on menetelty vesilain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti taikka jos ojan kunnossapito laiminlyödään. Kiellon tai määräyksen tehosteena kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi käyttää uhkasakkoa, teettämishakua tai keskeyttämishakua. (VL14:4.2; VL14:8.1)

Vaikka kunnan ympäristönsuojeluviranomainen onkin ojitusasioissa toimivaltainen viranomainen, kannattaa kunnan hallinnon eri osien tehdä yhteistyötä ojitusongelmien välttämiseksi.

Ojitusasioita käsiteltäessä on muistettava, että hallintoviranomaisessa ja tuomioistuimessa ennen vuotta 2012 vireille tulleisiin asioihin sovelletaan vanhaa vesilakia. Poikkeuksena tästä on, että uuden vesilain 14 luvun säännöksiä valvonnasta ja hallintopakosta sovelletaan myös niihin vesitalous-hankkeisiin, joille on myönnetty oikeus tai jotka on aloitettu ennen tämänhetkisen vesilain voimaantuloa. Ojan kunnossapitoon ja käyttämiseen sovelletaan uuden vesilain ojitusta koskevia säännöksiä siitä riippumatta, milloin ja minkä lain mukaan ojitus on aikanaan toteutettu. Ojitussyhteisöihin/-yhtiöihin sovelletaan myös aina uutta vesilakia. (VL19:3.1; VL19:4.3; VL19:6; VL19:13)

3.1 Ojitus toisen alueella

Ojitus ei ole aina mahdollista toteuttaa hyödyntäen vain hyödynsaajien omistuksessa tai hallinnassa olevia alueita, vaan veden johtamiseen voi myös tarvita toisen ojan käyttämistä. Joskus ojituksen tarkoituksenmukainen järjestäminen edellyttää ojan kaivamista toisen maalle.

Ojan tekeminen toisen maalle tai veden johtaminen toisen ojaan edellyttää tarpeellista käyttöoikeutta, joka voidaan saavuttaa joko ojittajan ja maanomistajan keskinäisellä sopimuksella tai viranomaisen päätöksellä. (HE277/2009 vp, s.96)

Viranomaisen antama käyttöoikeus siis tavallaan korvaa maanomistajan suostumuksen. Lisäksi olennainen osa käyttöoikeuden antamista koskevaa päätöstä on hankkeen toteuttamisesta määrääminen. Erimielisyyshän voi koskea itse käyttöoikeuden lisäksi ja sijaan ojan paikkaa tai rakennetta. (Eronen ym. 1986, s.81; Vihervuori 1987, s.92)

3.1.1 Käyttöoikeudesta sopiminen

Vesilain esitöiden mukaan lähtökohta ojituksen järjestämiseen toisen omistamalla alueella on, että asianosaiset sopisivat käyttöoikeuksista. Kiinteistön-

omistajien väliset sopimukset ovatkin ojitusasioissa varsin yleisiä. Sopimus-ten epäselvyydestä ja olosuhteiden muutoksista johtuen ojitusta koskevat riidat ovat myöskin yleisiä. Tämän vuoksi, oikeusvarmuuden edistämiseksi ja jälkikäteisten tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi uuden vesilain mukaan sopimus on laadittava kirjallisesti, jotta siihen voitaisiin myös pätevästi vedota ojituksesta hyötyä saavan ja rasitetun kiinteistön myöhempien omistajien välisissä oikeussuhteissa (ks. oikeuden pysyvyydestä 3.1.6 Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys). (VL5:9.1; VL5:11.1; HE 277/2009 vp, s.95)

Silloin kun kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle vireille tulleessa asiassa sopimuksen katsotaan olevan mahdollinen, voi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen kehottaa maanomistajia sopimaan käyttöoikeuksista. Sopimisen mahdollisuus edellyttää, että asia ei vaikuta yleiseen etuun tai muiden kuin sopimusosapuolena olevien oikeudelliseen etuun. (Eronen ym. 1986, s.126; Vihervuori 1987, s.190)

Mikäli kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle vireille tulleessa asiassa asiaosaiset pääsevät sopimukseen, merkitään kyseinen sopimus tiedoksi. Vaihtoehtoisesti sopimuksen voi myös viedä lautakuntaan päätösasiana. Tällöinkään kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asiana ei ole sopimuk-

sen vahvistaminen, vaan pelkästään sen toteaminen, että asiasta on sovittu, jolloin enemmät toimenpiteet asian suhteen raukeavat. (Eronen ym. 1986, s.126–127; Vihervuori 1987, s.190–191)

Mikäli asianosaiset ovat päässeet joiltakin osin asiasta sopuun mutta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pitänyt asia toisilta osin ratkaista, on päätökseen syytä ottaa mukaan myös määräykset niistä seikoista, joista on päästy sopuun. (Eronen ym. 1986, s.81)

Vaikka maanomistajien välisellä kirjallisella sopimuksella käyttöoikeudesta on sama pysyvyytsvaikutus kuin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamalla käyttöoikeudella, ollaan sopimukseen kuitenkin usein myöhemmin tyytymättömiä. (Eronen ym. 1986, s.44; Vihervuori 1987, s.191)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tekemässä ratkaisussa on myös se etu, että siinä yksilöidään hankkeen toteuttamistapa siten, että myöhemmät riidat sopimuksen sisälöstä estyvät. (Vihervuori 1987, s.93)

3.1.2 Viranomaisen antama käyttöoikeus

Mikäli oittamisesta toisen alueella ei sovita, hyödynsaajalle voidaan antaa oikeus (VL5:9.1):

- johtaa vettä toisen ojaan
- tehdä oja taikka ojitusta varten tarpeellinen suoja- tai pumppu- asema toisen alueelle, tai
- perata toisen alueella olevaa puroa tai noroa.

Oikeuden antamisesta päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, ellei ojitus edellytä lupaviranomaisen lupaa tai ojitustoimituksen päätöstä. (VL5:9.2)

Oikeus oittamiseen voidaan antaa, jos se on tarpeen alueen tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai toisen alueella tapahtuvan vettymisen tai muun edunmenetyksen estämiseksi. (VL5:9.2)

Jotta käyttöoikeus voidaan perustaa, ojituksen on täytettävä vesitaloushankkeiden yleistä toteuttamistapaa koskevat edellytykset. Näihin kuuluu VL2:7 haitan minimoinnin periaate, VL2:8 saamelaiten oikeuksien huomiointi sekä ojituksen toteuttaminen VL5:7 mukaisesti aiheuttamatta toiselle vahingollista vettymistä tai muuta edunmenetystä.

Oikeus johtaa vettä toisen putkiojaan voidaan antaa vain, jos veden johtaminen pois muutoin ei ole mahdollista ilman kohtuuttomia kustannuksia. (VL5:9.2)

KHO 19.8.2005 t. 2060 (LRS)

Jos maan tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai VVL6 luvun 3§:n 1 momentissa mainitun vettymisen tai muun vahingollisen seurauksen estämiseksi on tarpeen tehdä oja toisen maalle tai ojan suuntaa halutaan muuttaa eikä asiasta sovita, on ojitusasia, jollei ojitustoimitus tai ympäristölupaviraston lupa ole tarpeen, VVL6 luvun 12§:n 1 momentin nojalla käsiteltävä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa VVL20 luvun säännösten mukaisesti. VVL6 luvun 4§:n 1 momentissa säädetty ojitustajan oikeus tehdä oja toisen maalle ei siten anna ojitustajalle oikeutta ojitustoimiin toisen maalla ilman tämän suostumusta, jollei asiaa ole ratkaistu ympäristönsuojelulautakunnan lainvoimaisella päätöksellä. Sama koskee sellaista olemassa olevan ojan siirtämistä, johon VVL6 luvun 8§:n nojalla voidaan myöntää oikeus.

A oli ilman B:n antamaa suostumusta tai ojitukseen oikeuttavaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätöstä siirtänyt A:n omistamalla tilalla olleen kuivatusojan B:n omistaman tilan rajalle ja osaksi B:n maalle. B oli vaatinut kunnan ympäristönsuojeluviranomaista velvoittamaan A palauttamaan oja entiselle paikalleen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asiassa kuulema A oli vastustanut B:n vaatimusta ja vaatinut ojan pysyttämistä uudella paikallaan. Uudesta sijainnista aiheutui A:n tilalle vähemmän haittaa kuin vanhasta ojasta. B:n tilalle ei ojan siirtämisestä aiheutunut merkittävää haittaa.

KHO katsoi, että A:lla ei ollut ollut oikeutta toteuttaa maansa ojan siirtämiseen. Tämä seikka olisi sinänsä

mahdollistanut B:n vaatimuksesta VVL6 luvun 12§:n 2 momentin ja 20 luvun 7§:n mukaisen hallintopakon käyttämisen A:n aiheuttaman oikeudenvastaisen tilanteen oikaisemiseksi. Kun kuitenkin olemassa olevan ojan sijainti ja toteutettu ojitus muillakin osin saadun selvityksen mukaan täyttivät VVL6 luvussa ojitushankkeelle asetetut vaatimukset, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen oli hallintopakkoa ojan siirtämiseksi tältä osin määräämättä voinut VVL6 luvun 12§:n 1 momentissa säädetyn toimivallan nojalla samassa menettelyssä A:n vaatimuksesta hyväksyä ojan pysyttäminen siirretyllä paikalla.

Ympäristönsuojeluviranomaisen olisi ojitukseen oikeuttavassa päätöksessään VVL11 luvun 8§:n 1 momentin mukaisesti ja ottaen huomioon saman luvun 20§:n tullut myös määrätä A suorittamaan B:lle VVL6 luvun 6§:ssä tarkoitettu korvaus ojituksesta johtuvasta vahingosta. Hallinto-oikeus oli kuitenkin B:n valituksen johdosta täydentänyt päätöstä korvausta koskevalla määräyksellä. VVL6 luvun 12§:n 1 momentista johtui, että teknisellä lautakunnalla kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena oli toimivalta käsitellä ojitusta koskeva riitaisuus kokonaisuutena. Korvattavan vahingon suuruutta arvioitaessa oli siten tässä tapauksessa otettava huomioon korottavana tekijänä, että ojitus oli edellä sanotuin tavoin toteutettu B:n omistaman tilan alueella ilman siihen oikeuttavaa perustetta. Tämän vuoksi sanotun tilan omistajille maksettavaksi määrättävää korvausta oli korotettava.

Tämän luvun kannalta oleellista KHO:n ratkaisussa on ensimmäinen kappale, jossa määritetään kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen oikeus ratkaista

ojan tekemisestä toisen maalle, sekä kolmannen kappaleen ojitushankkeelle asetettujen vaatimusten täyttyminen.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee myös käyttöoikeuden myöntämiseen liittyvät korvaukset (ks.4.1.1 Laillisesti aiheutettu edunmenety).

3.1.3 Ojituksen toteuttaminen toisen alueella

Pääsääntö ojitusta toteuttaessa toisen alueella on, että oja on sijoitettava kiinteistön rajalle tai muutoin sellaiseen paikkaan, että siitä aiheutuu kiinteistön omistajalle mahdollisimman vähän haittaa. (VL5:10.1)

Ojaa sijoittaessa kiinteistöjen rajalle, herää joskus erimielisyyttä kyseisen rajan sijainnista. Mikäli maanomistajat eivät pääse yhteisymmärrykseen rajan paikasta, on asiasta tehtävä kiinteistönmuodostamislain mukainen rajankäynti. Asianosaiset maksavat toimituskustannukset. (KML 101.1 §; KML 209.1 §)

Avonaista ojaa, ellei se ole kiinteistön rajalla, ei saa ilman omistajan suostumusta tehdä toisen erityiseen käyttöön otetulle alueelle. Erityiseen käyttöön otettu alue on siis tontti, rakennuspaikka, puutarha, varastopaikka, uimaranta, satama-alue tai muu vastaava maa- tai vesialue (VL 1:3.1,15). Suostumuksen tarve koskee myös toisen salaojitettua aluetta, ellei avonaisen ojan tekeminen alueelle ole välttämätöntä. (VL5:10.1; VL 1:3.1,15)

Ojaan kuuluu vähintään metrin levyinen piennar ojan molemmin puolin. Piennar voi myös olla leveämpi, jos niin on määrätty tai maan laatu sitä vaatii. Pientareen määritelmä liittyy ennen kaikkea toisen alueelle myönnetyn käyttöoikeuden laajuuteen, pien-

nar jää maa-alueen omistajan käytövallan ulkopuolelle osaksi ojittajan käyttöoikeutta. Säännös ei siis koske omalla alueella toteutettua ojitusta, eikä sillä myöskään ole yhteyttä maatalouden tukilainsäädännön mukaiseen suojavyöhykkeeseen. (VL5:10.1; HE 277/2009 vp, s.96)

Maanomistajalla on oikeus käyttää ojasta nostettu maa hyväkseen. Jos omistaja ei halua käyttää maata, hankkeesta vastaavan tulee panna maa ojan viereen tai muuhun sellaiseen paikkaan, jossa se ei aiheuta maanomistajalle haittaa, eikä estä veden valumista ojaan tai aiheuta ojan luiskan sortumista, taikka viedä maa pois. Rajalla olevan ojan maa-ainekset kuuluvat luonnollisesti maanomistajille puoliiksi. (VL5:10.2)

3.1.4 Yleiset kulkuväylät ja johtolinjat

Mikäli ojituksen suorittamiseksi on tarpeen tehdä uusi oja maantien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken alitse, siirtää kaapelia tai kaasuputkea taikka suurentaa tien poikki johtavaa puroa tai ojaa, hankkeesta vastaavalla on oikeus vaatia toimenpiteen suorittamista infrastruktuurin omistajalta niin, että tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken yläpuolella olevat maat voidaan kuivattaa kuivatussyvyvyyteen. Kaapelilla ja kaasuputkella tarkoitetaan yleistä

tarvetta palvelevia johtoa. (VL5:13.1; HE 277/2009 vp, s.97)

Ojittajan on kustannuksellaan tehtävä oja ja suurennettava vesiuomaa. (VL5:13.2)

Tienpitäjän, radanpitäjän, kaapelin omistajan tai kaasuputken omistajan on kuitenkin kustannuksellaan tehtävä ja pidettävä kunnossa silta tai rumpu perustuksineen taikka siirrettävä kaapeli tai kaasuputki. (VL5:13.2)

Mikäli nämä kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi ojituksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna, infrastruktuurin omistaja ei ole velvollinen sillan tai rummun tekemiseen taikka kaapelin tai kaasuputken siirtoon. Hänen on kuitenkin korvattava edunmenetys, joka aiheutuu maankuivatuksen estymisestä, jollei edun menetystä ole toisessa yhteydessä jo korvattu esimerkiksi tie- tai lunastustoimituksessa. (VL5:13.3)

Mikäli infrastruktuurin omistaja ei anna lupaa ojan tekemiseen tai ojan tai puron suurentamiseen, asia käsitellään ojitustoimituksessa. (VL5:4.1,3; VL5:4.2)

3.1.5 Yksityiset tiet ja johtolinjat

Ojittajan vastuu on laajempi, mikäli oja tehdään yksityisen tien alitse tai suurennetaan yksityisen tien poikki johtavaa puroa tai ojaa ja tämän vuoksi on tehtävä uusi silta tai rumpu taikka

muutettava olemassa olevaa siltaa tai rumpua. Tällöin työ on hankkeesta vastaavan kustannuksella tehtävä siten, että silta tai rumpu on työn jälkeen kunnoltaan vähintään entisen veroinen. (VL5:13.4)

Yksityisellä tiellä tarkoitetaan ainakin yksityistielaisissa (358/1962) tarkoitettuja teitä. Normin soveltamisalaan kuulunee myös muut ei yleiset tiet, kuten ns. omat tiet ja rasitetiet. (Vihervuori 1987, s.313)

Käytännössä tienpitäjä usein osallistuu sillan tai rummun materiaalikus-tannuksiin, koska sillan tai rummun uusimisesta on hyötyä myös rakenteen omistajalle ja kunnossapitokustannukset vähenevät.

Sillan tai rummun kunnossapitovas-tuu kuuluu tienpitäjälle. (VL5:13.4)

Kunnan ympäristönsuojeluviran-omainen käsittelee ojan tekemisestä toisen yksityisen tien poikki aiheutuvan erimielisyyden sekä päättää käyttöoi-keuden perustamisesta kiinteistökoh-taista tarvetta palvelevaa johtoa var-ten. (VL5:5.1; HE 277/2009 vp, s.97; Hollo 2014, s.236)

Käytännön ohjeita rumpujen mitoi-tukseen löytyy silta- ja rumpurakentei-den aukkomittoitus -oppaasta.

KHO 30.12.2005 t. 3664 (LRS)

Asemakaava-alueella olevan tontin omistaja As Oy A ja tontin B omis-taja olivat vuonna 1970 sopineet, että As Oy A:n omistamalta ton-tilta tulevat hulevedet voitiin johtaa tontille B sijoitettavaa sadevesi- ja salaojaputkea pitkin tonttien ala-puolella olevaan ojaan. Putken ra-kentamisen jälkeen tontin B asian-omaisesta osasta oli muodostettu itsenäinen tontti C, jonka alueella sadevesi- ja salaojaputki sijaitsi. Tontin C omistaja, joka ei ollut ollut tietoinen sadevesi- ja salaojaput-kesta tai sitä koskevasta sopimuk-sesta, oli katkaissut putken tont-tinsa kohdalla.

Ympäristölautakunta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena oli As Oy A:n hakemuksesta pää-töksessään muun ohella todennut, että As Oy A:n ja tontin B omista-jien sopimus sadevesi- ja sala-ojaputken asentamisesta on voi-massa oleva kiinteistöjen nykyisiä omistajia sitova sopimus ja että As Oy A oli edelleen oikeutettu ympä-ristölautakunnan päätöksessä mai-nituin ehdoin johtamaan sade- ja kuivatusvedet tontin C kautta kul-kevaan putkiojaan.

Hallinto-oikeus pysytti ympäris-tölautakunnan päätöksen, mutta katsoi, ettei sopimus ollut tontin C omistajaa sitova.

Korkein hallinto-oikeus pysytti hallinto-oikeuden päätöksen lop-putuloksen. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perustelujen mukaan vesilain mukaisena ojana pidettävä sadevesi- ja salaojaputki oli rakennettu alueen käyttöä hait-taavan veden poistamiseksi VVL6 luvun 1§:n 1 momentissa maini-tussa ojitustarkoituksessa. VVL6 luvun 12§:n 1 momentin mukaisen sopimuksen tarkoituksena on, jollei muuta ole sovittu, ojan pysyvä si-joittaminen toisen alueelle siten, että myöhemmät muutokset kiin-teistöjen omistuksessa tai kiinteis-töjaotuksessa eivät vaikuta oikeu-den pysyvyyteen. Asiassa ei näin ollen ole merkitystä tontin C omis-tajan mahdollisella suostumuksella tai sen puuttumisella taikka sillä, oliko hän kiinteistön ostaessaan ol-lut tietoinen putken sijainnista, eikä myöskään sillä, että VVL6 luvussa tarkoitettua oikeutta ojan sijoittami-seen ei laissa ole säädetty rekiste-roitäväksi.

Kun vesihuoltolaissa tarkoitettu vesihuoltolaitos ei ollut järjestänyt alueen kiinteistöjen hulevesien joh-tamista, putkea ja vedenjohtamista koskevat kysymykset kuuluivat ym-päristölautakunnan toimivaltaan VVL:n 6 luvun säännösten mukai-sesti.

3.1.6 Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys

Asianosainten väliseen kirjalliseen sopimukseen perustuva oikeus tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antama VL5:9 mukainen oikeus ojan tekemiseen toisen maalle ja veden johtamiseen toisen ojaan on voimassa kiinteistöjen omistussuhteiden myöhemmistä muutoksista riippumatta. Oikeudet pysyvät voimassa kaikissa kiinteistön omistajan vaihdon menettelyissä, pitäen sisällä myös pakko-toimet. Oikeutta ei tarvitse merkitä kiinteistötietojärjestelmään. (VL5:11.1; Hollo 2014, s.235)

Pysyvyyssuoja koskee myös ennestään yhden kiinteistön alueella kulkevaa ojaa, joka kiinteistönsuojelun muuttumisen jälkeen kohdistuu useampien kiinteistöjen alueelle, eikä asiasta ei ole toisin sovittu tai määrätty. (VL5:11.2)

Oikeusvarmuuden edistämiseksi ja jälkikäteisten tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi sopimus on laadittava kirjallisessa muodossa. (HE 277/2009 vp, s.96)

Esimerkkinä olevan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa tärkeää on KHO:n kommentti vanhan vesilain (VVL) 6:12.1 mukaisen sopimuksen (vastaa VL5:9.1) tarkoituksen olevan ojan pysyvä sijoittaminen toisen alueelle, niin että myöhemmät muutokset kiinteistöjen omistuksessa tai kiinteis-

töjaotuksessa eivät vaikuta oikeuden pysyvyyteen, jollei muuta ole sovittu.

Olosuhteiden muuttuessa aiemmat ratkaisut voivat käydä epätarkoituksenmukaisiksi. Ojitusasioiden luonteesta johtuen ojitusta koskeviin ratkaisuihin on katsottu voitavan puuttua helpommin kuin eräisiin muihin vesitalouslupiiin. Siksi hyödynsaajan pysyvyyssuojan estämättä ojitusta koskevassa uudessa päätöksessä voidaan tehdä vesilain 5 luvun säännöksiin perustuvia muutoksia aikaisempiin päätöksiin tai muutoin ojitusta koskeviin oikeussuhteisiin eli kiinteistönomistajien välisiin sopimuksiin. (VL5:11.3; HE 277/2009 vp, s.96–97)

3.2 Ojan kunnossapito

Ojan kunnossapitovastuu kuuluu hyödynsaajalle, tai milloin hyödynsaajia on useampia, heille yhteisesti. Mikäli ojitusta varten on perustettu ojitusyhteisö, kuuluu kunnossapito sille. Vesilain 5:2.2 mukaisen hulevesiviemärin tapauksessa hyödynsaajaksi ja näin ollen kunnossapitovelvolliseksi katsotaan vesilaitos. (VL5:8.1)

KHO:n ratkaisussa oleellista on, että kunnossapito kuuluu ennen kaikkea hyödynsaajalle, eikä ole riippuvainen ojan sijainnin mukaan kiinteistönomistuksesta.

*KHO 19.11.2009 t. 3284 (LRS)
Kiinteistönomistaja oli VVL 6 luvun 8 §:n mukaisesti muuttanut ojan asemaa maallaan. Ojaa hyväksi käyttävän velvollisuus VVL 6 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan pitää ojaa kunnossa ei ojan aseman muuttamisen seurauksena siirtynyt kiinteistönomistajalle, joka ei käyttänyt kyseistä ojaa hyväkseen.*

Ojan kunnossapitovastuu syntyy hyödynsaajalle esimerkiksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antaman oikeuden tai ojitusyhteisön perustamisen myötä. Kunnossapitovastuu koskee myös pelkästään omalla maallakin olevaa ojaa niin, että ojan kunnossapidon laiminlyönti ei saa aiheuttaa toiselle vahingollista vettymistä tai muuta edunmenetystä. VL5:7 mukainen velvollisuus haittojen minimointiin on muistettava tässäkin yhteydessä. (Eronen ym. 1986, s.85; Vihervuori 1987, s.107)

Kunnossapitovastuun sisältönä onkin ojan pitäminen niiden kuivatustehdävän edellyttämässä kunnossa ilman, että niistä aiheutuu vältettävissä olevia haittoja. Tämä määritellään ojituksen toteuttamista koskevan 5:7 mukaan (VL5:8.1; HE 277/2009 vp, s.94). Haitat on siis minimoitava, eikä toiselle kuuluvalla alueella saa aiheutua vahingollista vettymistä tai muuta edun-

menetystä. Saamelaisten kotiseutualueella myös saamelaisten oikeudet on otettava huomioon. (VL2:7 ja 2:8)

Kunnossapidon laiminlyönti voidaan VL5:5 perusteella saattaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi. Tätä koskevan asian voi panna vireille se, jonka etua tai oikeutta asia koskee. (HE 277/2009 vp, s.94)

Tämä koskee myös tapausta, jossa ulkopuolinen on haitankärsijänä ojitussyhteisön laiminlyödessä sille kuuluvan kunnossapitovastuun. Ojitussyhteisön sisäisissä kunnossapitovastuiden toteuttamisissa käsitellään erimielisyys ojitustoimituksessa. (VL5:4; Vihervuori 1987, s.109)

Kunnossapitoon kuuluu vastuun lisäksi myös oikeuden puoli. Hyödynsaajalla on oikeus ryhtyä tarpeellisiin toimin ojan kunnossapitämiseksi. (HE 277/2009 vp, s.94)

On syytä muistaa, että ojituksen luvanvaraisuussäännös koskee myös ojan kunnossapitoa. Kunnossapito voi siis vaatia vesilain mukaisen luvan samojen pilaantumis- tai muutosvaikutusten perusteella kuin ojituskin. (VL5:3.1)

Mikäli ojan kunnossapito on pitkään laiminlyöty, on ojitettu uoma voinut kokonaisuutena tarkasteltuna muuttuneen luonnontilaisen kaltaiseksi. Tällaisessa tilanteessa poikkeuksellisesti noudatetaan ojitusta koskevia sääntöjä kunnossapitonormin sijasta. (VL5:8.2)

Poikkeus koskee vain sellaisia uomia, jotka on kaivettu hyödyntäen luonnontilaista uomaa eli puroa tai no-

roa. Se kuinka pitkän ajan uoman on tullut olla ilman kunnostusta ja onko siitä tullut luonnontilaisen kaltainen on tapauskohtaisesti harkittava. Arvioitaessa lainkohdassa tarkoitettua luonnontilaisuutta tulisi ojaa tarkastella kokonaisuutena. (HE 277/2009 vp, s.94)

Ohjeita luontoarvojen huomioon ottamiselle kunnossapidossa löytyy oppaista Luontoarvojen huomioon ottaminen ojitusten peruskorjauksissa ja kunnossapidossa ja Maatalousalueiden perattujen purojen luonnonmukainen kunnossapito.

Metsäojien kunnossapidon yhteydessä on huomioitava, että metsäojien kunnostusojitus ja ojan kunnossapito on metsätaloudessa eri termejä. Metsäojien kunnostusojituksessa on aina kyse vesilain mukaisesta ojituksesta, josta taas voi seurata ojan kunnossapitovastuu (ks. 3.7 Metsäojitus). (KMRL 35§, HE 138/2014 vp, s.54)

Kuivatus- tai jätevettä johtavan putkiojan kohdalla olevaa maata ei saa käyttää niin, että putki saattaa vahingoittua tai sen kunnossapito kohtuuttomasti vaikeutua. Tämä koskee asianosaisten keskinäisellä sopimuksella tai viranomaisen päätöksellä sijoitettuja ojja ja viemäreitä. Alueidenkäyttörajoitus ei koske luvattomasti tehtyjä uomia tai rakenteita, ne eivät kuulu suojan piiriin. (VL 5:8.3; Hollo 2014, s.233)

3.3 Ojan tukkiminen

Toisen kiinteistön kuivatusta palvelevaa ojaa ei saa perusteettomasti tukkia tai veden juoksua ojassa estää. Jälkimmäinen sisältänee myös kiellon heikentää ojan vedenjohtokykyä (Vihervuori 1987, s.329; ks. 3.6 Ojan putkittaminen KHO 1968-II-154). Kielto kohdistuu sekä maanomistajaan että muihin osapuoliin ja koskee laillisesti sijoitettua ojaa. (VL5:10.3; HE 277/2009 vp, s.96)

KHO 20.08.2001 t. 1884 (ATK)

Kiinteistön uudella omistajalla ei vuonna 1999 ollut oikeutta tukkia osittain maallaan kulkevaa, useita vuosia ennen vuonna 1996 tapahtunutta kiinteistön kauppaa samassa paikassa maallaan ollutta, yläpuolista kiinteistöä palvelevaa ojaa, kun otettiin huomioon VVL 6 luvun 4 ja 9§:n sekä 12§:n 1 momentin säännöksistä ilmenevät periaatteet sekä oikeuskäytäntö. Koska tukkimisesta oli aiheutunut ojan vedenjohtokyvyn heikkenemistä tai estymistä sekä vahinkoa yläpuolella oleville kiinteistöille vetymisenä, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen oli VVL 6 luvun 12§:n 2 momentin ja 20 luvun 7§:n nojalla tullut velvoittaa omistaja tämän kustannuksella avaamaan oja

Esimerkkitapaus on vanhan vesilain ajalta, jolloin laissa ei vielä ollut nykyisenkaltaista suoraa kieltonormia ojan tukkimiselle. Tosiasiallisesti tukkiminen oli jo tällöin kiellettyä lain periaatteiden perusteella.

3.4 Ojan aseman ja suunnan muuttaminen

Alueen omistajalle voidaan antaa oikeus omalla kustannuksellaan muuttaa ojan asemaa ja suuntaa. Edellytyksenä oikeuden saamiseen on, että muutos ei vähennä ojasta saatavaa hyötyä eikä aiheuta sanottavaa lisäkustannusta ojituksen hyödynsaajalle. Muutosoikeuden saamisen menettely on sidottu ojan tekemisen menettelyyn aikanaan. Sopimus maanomistajien välillä voidaan korvata uudella sopimuksella, kun taas viranomaisratkaisulla tehty ojitus vaatii uuden viranomaisratkaisun. VL5:5 mukaisesti kunnan ympäristösuojeluviranomainen on asiaa käsittelevä viranomainen. (VL5:10.3; HE 277/2009 vp, s.96)

Aiemminkin oppaassa käytetty korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 19.8.2005 t. 2060 (LRS) (ks.3.1.2 Viranomaisen antama käyttöoikeus), käsittelee myös ojan aseman muuttamista

3.5 Ojan tekniset vaatimukset

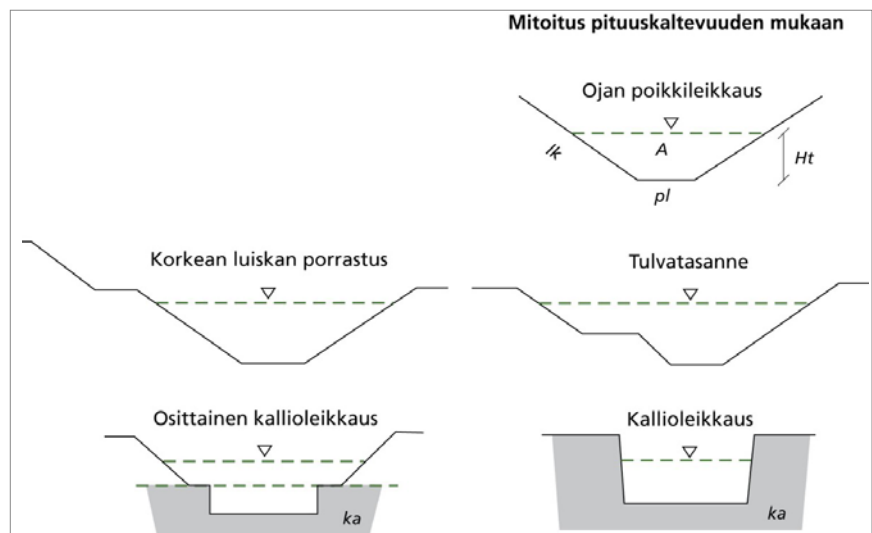
Ojituserimielisyys voi koskea käyttöoikeuksien lisäksi ja näiden yhteydessä, ojituksen teknistä toteuttamista, kuten ojan syvyyttä ja leveyttä, luiskien kaltevuutta, pientareen leveyttä ja ojan putkittamista. Ojitusta koskevassa päätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset siitä, miten hanke on toteutettava. (VL11:21.1)

Ojan kuivatussyvyydestä säädetään pelkästään VL5:15:ssa, joka koskee ojitussuunnitelmassa määriteltävää kuivatussyvyyttä, sekä asiaa saman pykälän valtuussäännön nojalla tarkentavassa vesiasetuksen 24 §:ssä. Nämä säädökset eivät siis millään tavalla sido kunnan ympäristösuojeluviranomaisen määräyksiä ojan to-

teuttamisesta. Mutta ne voinee ottaa esimerkkeinä huomioon määrittäessä hankkeen toteuttamista.

Ojitussuunnitelmassa määriteltävää kuivatussyvyyttä määrittäessä on otettava huomioon maan laatu, kaltevuussuhteet ja kuivatustarve. Peltoalueella lähtökohta kuivatussyvyydeksi on salaojasyyvyys. Avo-ojituksen kuivatussyvyytenä on 1,2 metriä, kun kuivatuksesta johtuva maan painuminen otetaan huomioon, jos asiasta ei toisin sovita. Kuivatussyvyys voidaan määrätä pienemmäksi, jos maan kuivataminen edellä mainittuun syvyyteen aiheuttaa ojituksella saavutettavaan hyötyyn verrattuna kohtuuttoman suuria kustannuksia. (VL5:15.2; VA 24 §; HE 277/2009 vp, s.99)

Muista ojan teknisistä vaatimuksista ei löydy säädöksiä. Ohjeita ojan teknisestä toteuttamisesta löytyy Suomen

Kuva 1. Ojan poikkileikkaus (Järvenpää & Savolainen 2015, s. 65)

ympäristökeskuksen oppaasta–Maankuivatuksen ja kastelun suunnittelu, josta on myös edellisen sivun esimerkikuva ojan poikkileikkauksesta.

3.6 Ojan putkittaminen

Ojitushankkeessa putkiojan tekeminen voi tulla kysymykseen monestakin syystä. Modernin viljelytekniikan myötä salaojituksen merkitys paikalliskuivatuksen muotona on kasvanut. Peltolohkojen yhtenäisyys on aikaisempaa tärkeämpää ja salaojituksen avulla hyötypinta-alaa voidaan kasvattaa. Lisäksi salaojituksella voidaan vähentää kiintoaineiden ja fosforin huuhtoutumista, mutta sitä vastoin typen huuhtoutuminen lisääntyy salaojitukseen siirryttäessä. (Järvenpää & Savolainen 2015, s.38.)

Putkittamista käytetään myös peruskuivatuksessa. Jos peruskuivatushankkeessa joudutaan johtamaan kuivatusvesiä toisen maa-alueen läpi, putkiojasta on vähemmän haittaa kuin avo-ojasta. Vesilain mukaan avo-ojasta, ellei se ole kiinteistön rajalla, ei saa ilman omistajan suostumusta tehdä toisen erityiseen käyttöön otetulle alueelle eikä myöskään, ellei se ole välttämätöntä, toisen salaojitetulle alueelle. Myös tiluskuvion parantaminen tai geotekniset syyt saattavat edellyttää avo-ojan korvaamista put-

kiojalla. (VL5:10.1; Järvenpää & Savolainen 2015, s.72)

Mikäli kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tekemä päätös koskee esimerkiksi ojan putkittamista ja samalla on määritettävä putkiojan mitoitus, on tätä koskevat määräykset annettava päätöksessä, mikäli asianomaiset eivät ole asiasta sopineet. (VL11:21.1)

Oleellista ojan putkittamisessa on oikea mitoitus, jotta vesi virtaa tarpeeksi ja näin vesilain 2:7 mukaiset haitat minimoidaan sekä estetään vesilain 5:7 mukainen vahingollinen vetyminen tai muu edunmenetyksen alueella. Vanha KHO:n ratkaisu sopii sisällöltään, ei tosin enää menettelyltään esimerkiksi putkien oikean koon tärkeydestä vetyymisen estämiseksi. Sen perusteella myös osittainen vedenjohtamiskyvyn heikentäminen liepee kiellettyä, koska päätöksessä määrättiin ”saattamaan oja saman arvoiseen kuntoon kuin se oli ollut ennen putkien ojaan asettamista”.

Myös putkiojien mitoitusperusteet löytyvät Suomen ympäristökeskuksen oppaasta–Maankuivatuksen ja kastelun suunnittelu. Mitoitukseen voi tarvittaessa hankkia myös ulkopuolista asiantuntija-apua.

Johtamistapauksissa pitää myös huomioida, että veden johtaminen toisen putkiojaan on rajoitettu: oikeus johtaa vettä toisen putkiojaan voidaan antaa vain, jos veden johtaminen pois muutoin ei ole mahdollista ilman koh-

tuuttomia kustannuksia. Lisäksi, mikäli putkiojaa on VL5: 9:n mukaiseen oikeuteen perustuvan veden johtamista varten suurennettava, tämä on mahdollisine lisätöineen sen tehtävä, joka johtaa ojaan vettä. (VL5:9.2; VL5:12.4)

KHO 1968-II-154

Kun palstan omistaja oli rakentanut palstansa halki virtaavan laskuojan putkiojaksi käyttäen niin pieniä putkia, että ojan vedenjohtokyky heikkeni aiheuttaen vahinkoa yläpuolella oleville palstoille, määrättiin palstan omistaja vahinkoa kärsineiden hakemuksesta vesioikeuden virka-apupäätöksellä määräjassa poistamaan putket ojasta ja saattamaan oja saman arvoiseen kuntoon kuin se oli ollut ennen putkien ojaan asettamista uhalla, että jos palstan omistaja jätti työn tekemättä vesilautakunnalla oli oikeus tehdä se hänen kustannuksellaan. Oja voitiin saattaa vesioikeuden päätöksessä tarkoitettuun kuntoon rakentamalla se vesilain säännöksiä noudattaen vedenjohtokyvyltään riittävän tehokkaaksi putkiojaksi

3.7 Metsäojitus

Jo uuden vesilain esitöissä todetaan että vesilakia ei aina sovelleta asianmukaisesti metsälain mukaisissa toimenpiteissä. Yksi syy tähän on lakien erilainen terminologia. (HE 277/2009 vp s.25)

Terminologian ero näkyy ennen kaikkea siinä, mikä luetaan ojitukseksi ja mikä kunnossapidoksi. Metsäojituksen säätelyssä tällä on merkitystä ennen kaikkea ilmoitusvelvollisuuden määräytymiseen (ks. lisää ilmoitusmenettelystä 1.3.1 Vesilain ojitusilmoitus). Vesilain mukaan ilmoitus pitää tehdä muusta kuin vähäisestä ojituksesta ja ojitukseksi lasketaan uuden ojan rakentamisen lisäksi kaikenlainen olemassa olevan ojan suurentaminen. (VL5:1; VL5:6)

Kaikki metsäojitukset ovat tätä nykyä kunnostusojituksia, joka on eri asia kuin ojen kunnossapito. Kunnostusojitus on terminä peräisin metsänparannuslaista (1278/1992, kumottu). Kunnostusojituksen tuki on tukiterminä nykyisessä kestävä metsätalouden määräaikaisessa rahoituslaissa (34/2015, KEMERA-laki tai KMRL) korvattu suometsän hoidon tuella. Suometsän hoidon tuessa tuettavat toimenpiteet ovat samoja kuin aiemman KEMERA- lain kunnostusojituksessa (HE 138/2014 vp, s.17). KEMERA-rahoitetusta suometsän hoidosta seuraa ojen kunnossapitovelvollisuus kymmeneksi vuodeksi toimenpiteelle

myönnetyn tuen loppuun maksamisesta (KMRL 35 §). (HE 138/2014 vp, s.15, 17, 26, 54, 83; Päivänen 2007, s.159)

Metsäojien kunnostusojitus voi tarkoittaa:

- ojen perkausta/puhdistusta
- ojen suurentamista
- täydennysojen kaivamista
- ojituksen uusimista kokonaan

Metsäalan terminologiassa kunnostusojitus siis pitää sisällään usein myös uusien ojen kaivamista ja/tai vanhojen suurentamista. Tästä johtuen metsäojien kunnostusojitus katsotaan aina vesilain mukaiseksi ojitukseksi, jota koskee kaikkien vesilain ojitusta koskevien säännösten mukana ilmoitusvelvollisuuskin. (VL5:6; ympäristöministeriö 2012. s.43)

Metsäojitusten saaminen mukaan ilmoitusten piiriin oli lain esitöiden mukaan yksi koko ilmoitusmenettelyn tarkoituksista. Metsäojitukset tuottavat erilaisia vesistöhaittoja, kuormittaan erityisesti latva- ja pienvesiä. Metsätalouden vesistökuormitus voidaan jakaa ravinne- (pääasiassa fosfori ja typpi), kiintoaine-, metalli- ja happamuuskuormitukseen sekä humuskuormitukseen, jolla tarkoitetaan lähinnä liukoisen orgaanisen aineksen huuhtoutumista vesistöihin. Näistä on seurauksena esimerkiksi happamoitumista, uoman mataloitumista ja liettymistä sekä veden laadun heikkenemistä. Näiden

hankkeiden vesiluvan tarpeellisuuden arviointi ennakkoon on tärkeää erityisesti vesiensuojelun näkökulmasta. (HE 277/2009 vp s.92–93; Joensuu ym. 2013, s. 6–12)

Metsätalouden kehittämiskeskusten Tapion julkaisemassa oppaasta hyvän metsänhoidon suositusten mukaisista vesiensuojelumenetelmistä, ja Suomen ympäristökeskuksen oppaasta Maankuivatukseen ja kastelun suunnittelu löytyy tarkemmin teknisiä ratkaisuja vesiensuojelun järjestämiseen metsäojituksissa.

Metsäojitusten toteuttamiseen vaikuttaa myös esimerkiksi metsälain 10 §:n monimuotoisuuden säilyttäminen ja erityisen tärkeät elinympäristöt (ks. 1.4.2 Vesiluontotyyppien suojelu), vesiluontotyyppien suojelu (ks. 1.4.2 Vesiluontotyyppien suojelu), luonnontilaisen kaltaiseksi palautuneen uoman kunnossapidon ja käytön laskeminen ojitukseksi ja tätä myötä ojitusnormien soveltaminen (ks. 3.2 Ojan kunnossapito), sekä puron luonnontilan vaarantaminen ja tätä myötä vesiluvan tarve (ks. 1.4.1 Vesilupa).

Metsäojitukset toteutetaan usein metsäsektorin omien menettelyiden mukaan, joten ne eivät yleensä päädy kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ratkaistaviksi. Metsäojitukset järjestetään usein maanomistajien välisillä ojituksilla, metsäkeskuksen, metsänhoitoyhdistysten ja palveluyritysten tarjotessa toteutus- ja asiantuntiapuaan. Haettaessa kunnostukseen

kestävän metsätalouden rahoituslain (34/2015) tukea vaaditaan toteuttamissuunnitelmaan erillinen vesien-suojelusuunnitelma (KMRL 15 §). On kuitenkin muistettava, että metsäojitustakin koskeva VL5:5 mukainen erimielisyys käsitellään kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa. Tarvittaessa metsäojitus myös käsitellään ojitustosituksessa tai haetaan vesilain mukainen lupa. (Järvenpää & Savolainen 2015, s.24)

3.8 Ojitus asemakaava-alueella

Ojittaessa ja vettä johdettaessa asemakaava-alueella, sääntelyä asiasta löytyy sekä vesilaista että maankäyttö- ja rakennuslaista. Vanhan vesilain aikana ojan sijoittamistapauksessa sovellettavan lain valintamahdollisuus oli vapaa. Nyt ojan sijoittaminen asemakaava-alueella ratkaistaan lähtökohtaisesti maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. (VL5:9.3; MRL 161 a §; HE 277/2009 vp, s.95)

MRL 161 § sovelletaan, jos asemakaava-alueella on tarpeen tehdä VL5:9.1,2 mukaisesti oja tai sijoittaa ojitus varten tarpeellinen suoja-putki tai pumppuasema toiselle alueelle, ja asiasta ei sovita. (MRL 161a.2 §; VL5:9.3)

MRL 161 §

Kiinteistön omistaja ja haltija on velvollinen sallimaan yhdyskuntaa tai kiinteistöä palvelevan johdon sijoittamisen omistamalleen tai hallitsemalleen alueelle, jollei sijoittamista muutoin voida järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin. Sama koskee johtoihin liittyviä vähäisiä laitteita, rakennelmia ja laitoksia. Johtoa tai muuta laitetta ei saa rakentaa niin, että vaikeutetaan alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista. Jollei sijoittamisesta ole sovittu kiinteistön omistajan ja haltijan kanssa, sijoittamisesta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Sijoittamisesta päätettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheuteta tarpeetonta haittaa.

Sopimus 1 momentissa tarkoitettujen laitteiden sijoittamisesta

sitoo myös kiinteistön uutta omistajaa ja haltijaa.

Kiinteistön omistajalla ja haltijalla on oikeus saada korvaus 1 momentissa tarkoitettujen johdon tai muun laitteen sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta. Jollei korvauksesta sovita, asia ratkaistaan lunastuslain mukaisessa järjestyksessä.

4 momentti on kumottu L:lla 27.5.2011/589.

Mitä tässä pykälässä säädetään kiinteistön omistajasta ja haltijasta, koskee myös yleisen alueen omistajaa ja haltijaa.

Telekaapeleiden sijoittamisesta toisen omistamalle tai hallitsemalle kiinteistölle säädetään tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 28 luvussa. (7.11.2014/918) [HE 221/2013]

Sijoittamisen edellytyksenä on se, että ojittamista ei voida muutoin järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin. Ojitusta ei myöskään saa toteuttaa siten, että se vaikeuttaisi alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista tai muutoin aiheuttaa rasitetulle kiinteistölle tarpeetonta haittaa. (HE 277/2009 vp s.200)

Kunta saa määrätä kuka on toimivaltainen viranomainen ratkaisemaan sijoittamiset. Toimivalta on yleensä myönnetty joko kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai rakennusvalvontaviranomaiselle. (MRL 161 a.2 §; HE 277/2009 vp, s.200–201)

Kuitenkin asia ratkaistaan vesilain ojitussäännösten mukaan, jos (VL5:9.3; MRL 161 a.3§):

- kyse on MRL:n mukaisesta ranta-
asemakaava-alueesta
- ojitus palvelee asemakaavassa osoi-
tettujen maa- ja metsätalousalueiden
maankuivatusta
- ojitus sijoittuu suurimmalta osin
asemakaava-alueen ulkopuolelle
- ojituksesta aiheutuu haittaa tai ve-
den johtamisen tarvetta kolmannen
omistamalle kiinteistölle, tai
- ojitus edellyttää aluehallintoviraston
lupaa tai ojitustoimituksen päätöstä.

MRL 161 soveltaminen rajoittuu vain edellä mainittuun ojan, suojapenke-
reen tai pumppuaseman tekemiseen.
Asemakaava-alueella tapahtuva puron
tai noron perkaus toisen alueella jää
soveltamisen ulkopuolelle ja näin ollen
näissä noudatetaan vesilakia. (MRL
161a.2§; VL5:9.3)

Veden johtamiseen asemakaava-
alueella sovelletaan sekä maankäyttö-
ja rakennuslakia että vesilakia.

Hulevesien, eli rakennetulla alu-
eella maan pinnalle, rakennuksen
katolle tai muulle pinnalle kertyvän
sade- tai sulamisveden hallintaan, jo-
hon kuuluu myös johtaminen, sovel-
letaan MRL 13a lukua. Perustusten
kuivatusvesiä koskevat samat säädök-
set. Kunta vastaa hulevesien hallinnan

järjestämisestä asemakaava-alueella.
Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa
kiinteistönsä hulevesien hallinnasta.
Tämä käsittää kaikki tähän tarkoite-
tut toimenpiteet, erityisesti kiinteistön
hulevesijärjestelmien rakentamisen ja
kunnossapidon. (MRL 103 a§; MRL
103 b.1,1§; MRL 103 e§; MRL 103 i§;
HE218/2013 vp, s.58)

Ojituksen määritelmän piiriin kuu-
luvien vesien johtamiseen sovelle-
taan asemakaava-alueellakin vesilain
ojitussäännöksiä. Kiinteistön käyttöä
haittaavan veden poistamisesta ojitta-
malla ja tähän liittyvistä menettelyistä
säädetään vesilaissa (HE 218/2013
vp, s.59). Vesilain ojitusluvun muita
säännöksiä esimerkiksi hyödyn jakau-
tumisesta, ojan kunnossapitovastuista
ja erimielisyyksien ratkaisemisesta
sovelletaan asemakaava-alueillakin.
(HE277/2009 vp, s.200; Ympäristömi-
nisteriö 2012, s. 50)

Esimerkiksi ojitamista asema-
kaava-alueella rajoittaa VL5:10.1 kielto
ilman omistajan suostumusta sijoittaa
avonaista ojaa, ellei se ole kiinteistön
rajalla, toisen erityiseen käyttöön ote-
tulle alueelle, mikä taas pitää sisällään
muun muassa tontin.

3.9 Ojan käyttämi- nen muuhun kuin maan kuivattami- seen

Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen,
kunnan ympäristönsuojeluviranomai-
nen voi hakemuksesta antaa oikeuden
johtaa vettä toisen ojaan muustakin
syystä kuin alueen käyttöä haittaavan
veden poistamiseksi. (VL5:14.1)

Edellytyksenä kunnan ympäristön-
suojeluviranomaisen myöntämälle täl-
laiselle oikeudelle johtaa vettä on, että
se veden tarkoituksenmukaisen johta-
misen vuoksi on tarpeen, eikä maan-
omistaja tai muu, jolla on oikeus ojan
käyttämiseen, anna tähän suostumus-
taan. (HE277/2009 vp, s.98)

Muussa kuin maankuivatustarkoi-
tuksessa johdettavilla vesillä tarkoitet-
taneen (HE277/2009 vp, s.98):

- sellaisia jätevesiä, joista ei voi aiheu-
tua ympäristön pilaantumista
- muita mahdollisia vesiä, joihin ei liity
ympäristöluvan tarvetta.

Pykälä koskee ennen kaikkea näi-
tä "epäpuhtaita" vesiä eikä hulevesi-
en johtaminen sisältyne tähän. Mikäli
ojaan johdetaan sellaisia jätevesiä,
joista voi aiheutua ympäristön pilaan-
tumista, tarvitaan ympäristölupa, jolloin
oikeuden myöntäminen kuuluu toimi-

valtaiselle ympäristölupaviranomaiselle eli aluehallintovirastolle. (VL5:14.1; YSL 68 §; YSL 27 §, YSL 34 §; Hollo 2014, s. 237–238)

Oikeus voidaan antaa, jos veden johtamisesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa. Haittaa arvioidaan objektiivisesti ojan alueen omistajan ja muiden haitankärsijöiden, kuten naapurikiinteistön omistajien näkökulmasta, jolloin kohtuuttoman haitan raja määrittyy naapuruuksuhdelain (26/1920) mukaan. (VL5:14.2; NaapL 17 §; HE277/2009 vp, s.98; Hollo 2014, s.238)

Oikeutta ei kuitenkaan voida antaa veden johtamiseksi ojaan, joka kulkee toiselle kuuluvan erityiseen käyttöön otetun alueen kautta. Erityiseen käyttöön otettu alue on siis tontti, rakennuspaikka, puutarha, varastopaikka, uimaranta, satama-alue tai muu vastaava maa- tai vesialue. (VL5:14.2; VL1:3.1,15)

Oikeuden saaja on velvollinen suorittamaan veden johtamisesta aiheutuvat ojan suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyöt. (VL5:14.3)

Oikeuden saajan on myös huolehdittava siitä, ettei toimenpiteestä aiheudu kohtuullisin kustannuksin välttävää vahinkoa tai haittaa. Päätökseen, jossa oikeus annetaan, voidaan liittää tarpeelliset määräykset työn suorittamisesta. (VL5:14.3)

Mikäli edellä mainituista suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyistä aiheutuu hyötyä muillekin kuin

oikeuden saajalle, sovelletaan tämän velvollisuuteen osallistua toimenpiteistä johtuviin kustannuksiin sekä menettelyyn määrättäessä osallistumisesta, mitä ojituksesta säädetään. Mikäli veden johtamisesta saatava hyöty on veden johtamisessa tapahtuneen muutoksen vuoksi lisääntynyt, voidaan kunnossapitovastuun jakautumista hyödynsaajien kesken tarkistaa muuttunutta tilannetta vastaavaksi. (VL5:14.4)

4. Korvaukset, kustannukset ja maksut

4.1 Korvaukset edunmenetyksistä

Muutoksena vanhaan vesilakiin, ojitus rinnastuu nyt edunmenetyksen korvaamisessa muihin vesitaloushankkeisiin, ja näin ollen ojituksesta aiheutuvien vahinkojen lisäksi myös haitat ja muut edunmenetykset tulevat korvattaviksi. Samalla edunmenetyksen käsite kattaa kaikki erityyppiset menetykset. Ojituksesta ja sitä varten myönnetystä käyttöoikeudesta aiheutuva edunmenetyksien korvataan noudattaen vesilain 13 luvun yleisiä korvaussäännöksiä täydennettynä ojitusluvun korvaussäännöksillä. Myös ympäristövahinkolaki (737/1994), lunastuslaki (603/1977) ja vahingonkorvauslaki (412/1974) voivat tulla eräissä tilanteissa sovellettaviksi. (VL5:12.1; HE277/2009 vp, s.157)

4.1.1 Laillisesti aiheutettu edunmenetyksistä

Käyttöoikeuden tai luvan myöntämisen yhteydessä ratkaistavia korvausasioita kutsutaan laillisesti aiheutetuiksi edunmenetyksiksi. Kunnan ympäristösuojeluviranomainen käsittelee sen myöntämään oikeuteen sekä VL5:5 tarkoitettuihin asioihin liittyvät korvausasiat, ellei asia kuulu käräjäoikeuden toimivaltaan, eikä korvauksista ole osallisten kesken sovittu. Ojituslaitoksessa käsiteltävästä asiasta aiheutuvan edunmenetyksen korvaaminen ratkaistaan ojituslaitoksessa ja valtion lupaviranomainen käsittelee kaikki muut korvausasiat, joita ei ole erikseen osoitettu toisten toimijoiden ratkaistavaksi. (VL13:6.1; VL13:6.2)

Korvausvelvollisuus kohdistuu hankkeesta vastaavaan. Myös vesioikeudellinen yhteisö kuten ojitusyhteisö muodostaa ulospäin yhden hankkeesta vastaavan. Jos hankkeesta vastaavia on useita, he ovat yhteis-

vastuullisesti velvollisia korvauksen suorittamiseen. (VL13:1.1; VL13:2.1; HE277/2009 vp, s.157)

Hankkeesta vastaava on velvollinen korvaamaan ojitusoikeuden käytöstä aiheutuvan edunmenetyksen (VL13:1,4). Vielä erikseen on säädetty velvollisuudesta maksaa korvausta edunmenetyksestä, joka aiheutuu myönnetystä käyttöoikeudesta tai oikeudesta lunastaa omaksi kiinteää tai irtainta omaisuutta. Hankkeesta vastaava on siten velvollinen suorittamaan korvausta ojaksi ja pientareeksi käytettävästä alueesta. Korvausvastuu koskee myös toisen alueelle tehtyä suojapengertä tai pumppuasemaa. (VL13:1,2; VL13:9.1,1; HE277/2009 vp, s.97)

Korvausta käyttöoikeudesta ei suoriteta silloin, kun vettä johdetaan toisen alueella olevaan puroon. Maanomistajalla on tällöin oikeus saada korvausta käyttöön otettavasta alueesta vain siltä osin, kun puroille on tehty uusi uoma

tai sen uomaa on huomattavasti laajennettu. (VL 5:12.2)

Tätä lainkohtaa tulkitaneen laajentavasti niin, että sama koskee myös ojaan ja putkiojaa. Veden johtamisesta toisen ojaan tai putkiojaan ei siis suoriteta korvausta käyttöoikeudesta, mikäli uutta uomaa/putkea tai laajennustöiden menpiteitä ei ole tehty. Putkiojan kohdalla täytyy muistaa, että koko oikeus johtaa vettä toisen putkiojaan voidaan antaa vain, jos veden johtaminen pois muutoin ei ole mahdollista ilman kohuttomia kustannuksia. (VL 5:9.2)

Korvauksia voi joutua maksamaan myös muista edunmenetyksistä, kuten esimerkiksi oja- ja piennaralueelta poistetusta puustosta, kaivumaiden sijoittamisesta aiheutuneista vahingoista, vedenhankinnan vaikeutumisesta yms. (VL 13:9.1; Vihervuori 1987, s.162)

Edunmenetyksien korvattavuus täysimääräisesti. Korvaussääntelyn lähtökohdaksi on edunmenetyksen kärsijän taloudellisen aseman säilyttäminen ennallaan. Maapohjaan kohdistuvan edunmenetyksen määrääminen puolitoistakertaisena ei koske ojitusta. (VL 13:11.1; VL 13:11.4; VL 13:1.4; HE 277/2009 vp, s.163)

Korvauksista määrätään asiaa koskevan päätöksen yhteydessä, mikäli hankkeesta aiheutuu korvattavaa edunmenetyksiä. Myöntäessään vesilain mukaisen oikeuden viranomaisen on viran puolesta (virallisperiaate) määrättävä hankkeesta aiheutuvat edunmenetykset korvattavaksi, jollei

asiaa ratkaista vain osittain VL 11:18 mukaisesti. Virallisperiaate tarkoittaa, ettei edunmenetyksen kärsijän tarvitse esittää korvausvaatimusta, vaan korvaus määrätään viran puolesta. Asianosaiset voivat tehdä korvausvaatimuksen ja esittää selvityksen sen perusteeksi, mutta virallisperiaatteen sisältyy, ettei viranomaisen ole sidottu näihin perusteisiin määrätessä korvausta, jotta myös täyden korvauksen vaatimus täyttyy. (VL 11:21.2; VL 13:7.1; VL 13.11; Ympäristöministeriö 2012, s.88)

Seuraavat esimerkit konkreettisen korvauksen määrän arvioinnista noudattavat Maanmittauslaitoksen suosituksia, eivätkä siten ole ainoa tapa laskea korvausten määrä.

Ojan ja pientareen maapohjan arvo lasketaan yleensä kauppavarvon mukaisesti. Yleensä oja kaivetaan pelto- ja maahan, josta maksettava maapohjakorvaus arvioidaan yleensä pellon käyvän hinnan mukaisesti (Maanmittauslaitos 2003, s.31). Kohteen käypä hinta arvioidaan markkinoilla toteutuneiden vastaavanlaisten kohteiden kauppahintojen perusteella.

Mikäli ojan kaivamiseksi tai perkaamiseksi on poistettava puustoa ja/tai taimikkoa, riippuu korvauksen määrä siitä, kummalle poistettu puusto jää. Hakkuukypsän puuston odotusarvo vastaa puuston hakkuuarvoa. Kun puusto jää hankkeen toteuttajalle, menetyksien määrätään poistamishetken kantohintatason mukaan laskettuna

puuston hakkuuarvona. Jos maanomistaja poistaa itse puuston alueelta, hän on oikeutettu saamaan korvausta hankintatyöstä ja lähikuljetuksesta. Kun puusto jää hankkeen toteuttajalle, odotusarvopuustosta maksettava korvaus muodostuu sekä poistetun puuston hakkuuarvosta että ennenaikaisesta hakkuusta johtuvasta odotusarvoisen menetyksestä. Korvaus odotusarvopuuston menetyksestä määrätään joko 1) lisäämällä puuston hakkuuarvoon metsikön puulajia ja ikää vastaava odotusarvoisen tai 2) kertomalla puuston hakkuuarvo odotusarvokertoimella. Laskutoimituksen tuloksena saadaan kuviokohtainen puuston odotusarvo. Jos puusto jää maanomistajalle, korvataan odotusarvopuuston osalta kuitenkin erikseen odotusarvoisen. Taimikoiden arvo lasketaan kustannuksista, joka aiheutuu uuden hyvälaatuisen taimikon perustamisesta korvaamishetken hinnoilla. (Maanmittauslaitos 2003, s.22.)

Edellisten esimerkkien lisäksi yksityiskohtaisempia ohjeita korvauksen määrän arvioimiseen löytyy Maanmittauslaitoksen oppaasta Korvaussuosituksien kiinteistövahingoissa ja ajan tasalla pidettävästä Arviointi ja korvaukset -tietovarastosta. Korvauksen määrää arvioitaessa on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisissa käytetty myös muualta kunnanhallinnosta löytyvää tai ulkopuolista asiantuntemusta kuten Suomen metsäkeskusta.

Vaihtoehtona viranomaisen korvausmääräykselle on asianosaisten sopimus korvauksen suorittamisesta ja määrästä sekä muistakin korvausta koskevista seikoista. Sopimus on laadittava kirjallisena. Jos sopimus koskee kiinnitettyä kiinteää omaisuutta tai yritys kiinnityksen piiriin kuuluvaa omaisuutta, sopimukseen on saatava tällaisen oikeuden haltijan suostumus. (VL13:13)

Korvausvelvollisuutta koskevassa ratkaisussa on määrättävä, milloin ja miten korvaus suoritetaan. Jos asianosaiset ovat sopineet korvauksesta, tulisi päätökseen sisällyttää tätä koskeva maininta. Vahvistettu korvaus on määrättävä maksettavaksi yhdellä kertaa, jolleivät erityiset syyt vaadi sen maksamista määräajoin. (VL 13:16.1: HE 277/2009 vp, s.166)

4.1.2 Erilliset korvausasiat

Aina ei voida ennakolta arvioida kaikkia hankkeesta koituvia edunmenetyksiä tai edunmenetyksen voi johtua häiriötilanteesta.

Mikäli edunmenetystä ei ole ratkaisuvaiheessa ennakoitu, viranomaisessa voidaan aiemman ratkaisun estämättä vaatia hakemuksella korvausta tällaisesta edunmenetyksestä. Tämä oikeus koskee kuitenkin ainoastaan sellaista edunmenetystä, jota koskevaa korvausvaatimusta ei ole lainvoimaisesti ratkaistu. Jos edun-

menetyksen on aiheutunut ojitustoimituksen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsittelemästä asiasta, ratkaisee asian kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. KHO:n ratkaisu on hyvä esimerkki tästä. (VL13:8.1; HE 277/2009 vp, s.161)

KHO 11.7.2005 t. 1762 (LRS)

Ojitusyhtiön avo-oja oli tehty lainvoimaisen ojitustoimituksen päätöksen nojalla muun muassa hyötöalueen ulkopuoliselle A:n omistamalle metsäalueelle. Ojitustoimituksessa ei ollut määrätty korvauksia alueelta kaadetusta puustosta, mutta toimituksen päätöksen mukaan ojittaja oli vastuussa ojituksen suorittamisesta mahdollisesti johtuvasta vahingosta. Kun otettiin huomioon VVL6 luvun 6§:n 1 ja 2 momentti, ojitusyhtiön oli korvattava A:lle kaatamiensa puiden odotusarvo metsän ennenaikaisesta hakkuusta aiheutuvana vahinkona. Korvausta oli voitu VVL11 luvun 8§:n 5 momentin nojalla hakea kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa.

Erillisten korvausasioiden käsittelyssä on esiintynyt epäselvyyttä sen suhteen, kuinka pitkälle virallisperiaatetta tulee vesiasioissa soveltaa ja miten näyttövelvollisuus aiheutuneista va-

hingoista sekä aiheutuneen vahingon ja toiminnan välisestä syy-yhteydestä jakaantuu edunmenetyksen kärsijän ja hankkeesta vastaavan välillä. Virallisperiaatteen soveltaminen tulisi erillisissä korvausasioissa arvioida aina tapauskohtaisesti, hankkeen ja aiheutuneiden edunmenetysten laatu ja laajuus sekä haitankärsijöiden piiri huomioon ottaen. (HE 277/2009 vp, s.161)

Osa korvausasioista kuuluu kärjäoikeuden toimivaltaan. Kärjäoikeus käsittelee (VL 13:6.3):

1. henkilövahingon korvaamista koskevan asian
2. VL 13:3.1:ssa tarkoitettu rakennelman tai laitteen kuten ojan virheellisestä toiminnasta aiheutuneen vahingon, jollei asia ympäristönsuojelulain 128§:n mukaan kuulu lupaviranomaisen käsiteltäväksi
3. VL 13:4:ssa tarkoitetun vesitöissä kulkemisesta aiheutuneen edunmenetyksen, jollei merilaista (674/1994) muuta johdu
4. VL 13:5:ssa tarkoitetun lainvastaisesti aiheutetun edunmenetyksen, jollei VL 13:7.2:ssa tarkoitetusta ns. vanhasta vahingosta muuta johdu tai asiassa ole vireillä 14 luvun 4§:ssä tarkoitettua hallintopakkomennettelyä.

4.1.3 Lainvastaisesti aiheutetut edunmenetykset ja luvaton ojan tekeminen

Edellä käsitellyt korvausasiat ovat koskeneet laillisesti aiheutettuja edunmenetyksiä, jolloin toimivalta on ojitussasioissa kuulunut kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Lainvastaisesti aiheutetussa edunmenetyksessä kuten luvattomasti tehdyssä ojassa, ratkaistaan tapauskohtaisesti, kuuluuko laittomasta toiminnasta aiheutunut vahinko käräjäoikeuden vai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan. (YmVM 22/2010 vp, s.22)

Ojan tekeminen tai ojitus voi olla luvaton erilaisin perustein. Vesilain mukaisia velvoitteita on voitu laiminlyödä, jolloin oja on tehty toisen maalle ilman maanomistajan lupaa tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamaa oikeutta. Ojan sijoittamisessa on voitu myös toimia viranomaispäätöksen vastaisesti, jolloin oja on kaivettu eri paikkaan kuin viranomainen on päätöksessään osoittanut tai ojaa on myöhemmin siirretty vastoin ympäristönsuojeluviranomaisen päätöstä. (Hollo 2014, s.250)

Luvattomasta ojituksesta aiheutunut vahinko on lähtökohtaisesti vesilain 13 luvun 5§:ssä tarkoitettu lainvastaisesti aiheutettu edunmenetys, joka on käsiteltävä käräjäoikeudessa, jollei kyse ole VL13:7.2 mukaisesta niin sanotusta vanhasta vahingosta, eikä asi-

assa ole vireillä hallintopakkomenettelyä. (VL 13:6.3,4; YmVM 22/2010 vp, s.22) Pohjois-Savon käräjäoikeuden tapaus on esimerkkinä käräjäoikeuden toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Tässä tapauksessa tosin tuomioistuinkäsittelyssä on rikosprosessi, ojitussasioissa todennäköisemmän siviiliprosessin sijaan.

Kuten aiemmin on jo tullut ilmi, vesilain tai sen nojalla annettujen sääntöjen ja määräysten vastaisen toiminnan oikaisemiseksi on mahdollista käyttää hallintopakkoa. Ojitussasioissa oikeus hallintopakon määräämiseen kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, joka siis voi esimerkiksi määrätä luvattomasti tehdyn ojan täytettäväksi. (VL 14:1; VL 14:2; VL 14:4)

Hallintopakkoasian yhteydessä ei voida käsitellä korvausvaatimuksia. (Linnove 2014, s.55) Lainvastaisesta toiminnasta mahdollisesti aiheutuneiden edunmenetysten korvaamisasia pitää siis käsitellä erikseen, kun hallintopakkoasia ei enää ole vireillä. Tällöin käsittelyfoorumina toiminee käräjäoikeus. (VL 13:6.3)

Jos ojitukseen kuitenkin myönnetään jälkikäteen oikeus, on vahinkojen korvaamisen näkökulmasta kyse vesilain 13:7.2 mukaisesta, hakemuksen kohteena olevasta toiminnasta ennen asian ratkaisemista aiheutuneiden edunmenetysten korvaamisesta. Kyse on niin sanotuista vanhoista vahingoista. Jälkikäteinen ojitusoikeuden myöntäminen on mahdollista,

mikäli määräysten vastaisuus ei ole merkittävä ja toiminnassa on muuten menetelty niin, että tilanne olisi ollut viranomaisen hyväksyttävissä, jos asiaa koskeva hakemus olisi tehty. (HE 277/2009 vp, s.160; Hollo 2014, s.250)

Jos toimenpiteelle, jolla edunmenetys on lainvastaisesti aiheutettu, myönnetään jälkikäteen oikeus, voidaan edunmenetyksen korvaamista koskeva vaatimus tutkia oikeuden myöntämisen yhteydessä tai erillisenä korvausasiana. Edunmenetyksen korvaamisasia tulisi samanaikaisuusperiaatteen toteutumiseksi ja prosessi-ekonomisista syistä käsitellä samassa yhteydessä. Tällöin asia siis käsitellään ojaa koskevana hakemusasiana kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa ja samalla määrätään edunmenetysten korvaamisesta. Tässä tilanteessa edunmenetystä kärsineen tulee asian yhteydessä esittää edunmenetystensä korvaamista koskeva vaatimus. (VL 13:7.2; HE 277/2009 vp, s.160; YmVM 22/2010 vp, s.22; Hollo 2014, s. 250) Oppaassa jo aiemminkin käsitellyssä KHO:n ratkaisussa 19.8.2005 t. 2060 (LRS) esitellään tällaisen prosessin mahdollisuus.

POHJOIS-SAVON KÄRÄJÄOIKEUS 13.08.2014 NRO 132101

Rangaistusvaatimus

Hallinnan loukkaus

A on luvattomasti käyttänyt B:n kuolinpesän (osakkaat C ja D) omaisuutta kaivamalla kuolinpesän maalle avo-ojaa ainakin 140 metriä sekä kaatanut luvattomasti mainitulta tilalta puita. Menettelystä on aiheutunut vahinkoa kuolinpesän osakkaille.

Muut vaatimukset

C ja D ovat yhtyneet syyttäjän rangaistusvaatimukseen. C ja D ovat vaatineet, että A veloitetaan suorittamaan heille vahingonkorvausta taloudellisesta vahingosta 1.026,70 euroa laillisine viivästyskorkoineen 30.11.2013 lukien.

Käräjäoikeuden perustelut

Vastaaja A on kaivattanut ojaa 140 metriä ja kaatanut puita asianomistajien tilalta. A on oikeudessa kertonut saaneensa suullisen luvan vuonna 2007 tilan silloiselta omistajalta. Tilan omistaa nykyisin kuolinpesä. Kuolinpesän osakkaat C ja D eivät ole antaneet A:lle lupaa edellä mainittuihin toimiin. Kirjallisena todisteena olevasta Metsäkeskuksen saatteesta käy ilmi, että lupaa

ojan kaivamiseen on tiedusteltu C:ltä vuonna 2010 Metsäkeskuksen toimesta. C ei ole tuolloin ojitusalomaketta täyttänyt, eikä siis antanut lupaa ojitukseen. Näin ollen käräjäoikeus katsoo, että on selvää, ettei kuolinpesä ole halunnut antaa A:lle lupaa ojitamiseen.

A on kertonut yrittäneensä soittaa C:lle ja kysyä häneltä lupaa ennen kaivuutöiden aloittamista mutta hän ei ollut saanut C:tä puhelimitse kiinni. A on kertonut ajatelleensa, että vuonna 2007 suullisesti sovittu lupa olisi vielä voimassa, koska sitä ei ole nimenomaisesti kumottu. Käräjäoikeus katsoo, että A:n olisi tullut tiedustella lupaa kuolinpesän osakkailta ennen kaivamisen aloittamista. A ei ole myöskään pystynyt oikeudessa esittämään näyttöä suullisen luvan olemassaolosta. Näin ollen A on luvattomasti suorittanut edellä mainitut toimenpiteet ja näin ollen aiheuttanut asianomistajille vahinkoa. Käräjäoikeus katsoo A:n syyllistyneen asiassa hallinnan loukkaukseen.

A on oikeudessa myöntänyt korvausvaatimuksesta 300 euroa määrältään oikeaksi. Todistaja H on tehnyt kirjallisena todisteena olevan laskelman aiheutuneesta vahingosta. Käräjäoikeus pitää laskelmaa määrältään kohtuullisena ja toimenpiteitä tarpeellisina. Näin ollen on katsottava, että asianomistajille on aiheutunut 1026,70 euron vahinko A:n luvattomista toimista.

Rangaistusseuraamus: 20 päiväsakkoa.

KHO 19.8.2005 t. 2060 (LRS)

Jos maan tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai VVL6 luvun 3§:n 1 momentissa mainitun vettymisen tai muun vahingollisen seurauksen estämiseksi on tarpeen tehdä oja toisen maalle tai ojan suuntaa halutaan muuttaa eikä asiasta sovita, on ojitustasiala, jollei ojitustoimitus tai ympäristölupaviraston lupa ole tarpeen, VVL6 luvun 12§:n 1 momentin nojalla käsiteltävä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa VVL20 luvun säännösten mukaisesti. VVL6 luvun 4§:n 1 momentissa säädetty ojitustajan oikeus tehdä oja toisen maalle ei siten anna ojitustajalle oikeutta ojitustoimiin toisen maalla ilman tämän suostumusta, jollei asiaa ole ratkaistu ympäristönsuojelulautakunnan lainvoimaisella päätöksellä. Sama koskee sellaista olemassa olevan ojan siirtämistä, johon VVL6 luvun 8§:n nojalla voidaan myöntää oikeus.

A oli ilman B:n antamaa suostumusta tai ojitukseen oikeuttavaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätöstä siirtänyt A:n omistamalla tilalla olleen kuivatusojan B:n omistaman tilan rajalle ja osaksi B:n maalle. B oli vaatinut kunnan ympäristönsuojeluviranomaista velvoittamaan A palauttamaan oja entiselle paikalleen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asiassa kuulema A oli vastustanut B:n vaatimusta ja vaatinut ojan pysyttämistä uudella paikallaan. Uudesta sijainnista aiheutui A:n tilalle vähemmän haittaa kuin vanhasta ojasta. B:n tilalle ei ojan siirtämisestä aiheutunut merkittävää haittaa.

KHO katsoi, että A:lla ei ollut ollut oikeutta toteuttamaansa ojan siirtämiseen. Tämä seikka olisi sinänsä

mahdollistanut B:n vaatimuksesta VVL6 luvun 12§:n 2 momentin ja 20 luvun 7§:n mukaisen hallintopakon käyttämisen A:n aiheuttaman oikeudenvastaisen tilanteen oikaisemiseksi. Kun kuitenkin olemassa olevan ojan sijainti ja toteutettu ojitus muiltakin osin saadun selvityksen mukaan täyttivät VVL6 luvussa ojitushankkeelle asetetut vaatimukset, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen oli hallintopakkoa ojan siirtämiseksi tältä osin määräämättä voinut VVL6 luvun 12§:n 1 momentissa säädetyn toimivallan nojalla samassa menettelyssä A:n vaatimuksesta hyväksyä ojan pysyttäminen siirretyllä paikalla.

Ympäristönsuojeluviranomaisen olisi ojitukseen oikeuttavassa päätöksessään VVL11 luvun 8§:n 1 momentin mukaisesti ja ottaen huomioon saman luvun 20§:n tullut myös määrätä A suorittamaan B:lle VVL6 luvun 6§:ssä tarkoitettu korvaus ojituksesta johtuvasta vahingosta. Hallinto-oikeus oli kuitenkin B:n valituksen johdosta täydentänyt päätöstä korvausta koskevalla määräyksellä. VVL6 luvun 12§:n 1 momentista johtui, että teknisellä lautakunnalla kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena oli toimivalta käsitellä ojitusta koskeva riittäisyys kokonaisuutena. Korvattavan vahingon suuruutta arvioitaessa oli siten tässä tapauksessa otettava huomioon korottavana tekijänä, että ojitus oli edellä sanotuin tavoin toteutettu B:n omistaman tilan alueella ilman siihen oikeuttavaa perustetta. Tämän vuoksi sanotun tilan omistajille maksettavaksi määrättävää korvausta oli korotettava.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee lähtökohtaisesti käsitellä korvausvaatimus oikeuden myöntämisen yhteydessä. Mikäli viranomaisen katsoo, että korvausvaatimuksen käsittely aiheuttaa olennaista viiväs-

tystä asian käsittelylle, voidaan korvausvaatimus jättää tutkimatta oikeuden myöntämisen yhteydessä. Tällöin korvausta vaaditaan erikseen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle vireille pantavalla hakemuksella. Tällaisen

poikkeuksen käyttöön tulisi suhtautua pidättyvästi. Korvausvaatimuksen erikseen käsittelemistä koskevaan ratkaisuun ei saa hakea valittamalla muutosta. (VL 13:7.3; HE 277/2009 vp, s.160)

Ojan kunnossapidon laiminlyönnissä, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluu kunnossapitomääräyksen lisäksi korvausten määrääminen kunnossapidon laiminlyönnistä aiheutuneista edunmenetyksistä. (VL5:5; Vihervuori 1987, s.179)

Kyseisissä vesilain ja sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesta toimenpiteestä aiheutuneen edunmenetyksen korvaamistilanteissa sovelletaan vahingonkorvauslakia. Jos kyse on ympäristövahingosta, sovelletaan sen korvaamiseen ympäristövahingonlakia. (VL13:5)

4.2 Ojituskustannusten jakautuminen

Käyttöoikeuden korvattavuudesta on erotettava ojituksesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Velvollisuudella korvata ojituskustannuksia ei ole vaikutusta ojitajan velvollisuuden maksaa korvausta ojitusta varten tarpeellisesta käyttöoikeudesta. (HE277/2009 vp, s.97)

Hyödynsaajat voivat sopia ojituskustannusten jaosta. Mikäli asiasta ei päästä sopuun, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluu kahden hyödynsaajan välisestä kustannusosittelusta päättäminen, ellei ojitustoimituksen pitämiseksi ole perusteita. Kiinteistön omistaja voi siis vaatia kunnan ympäristönsuojeluviranomaista määräämään, että esimerkiksi

hyötyä saava naapurikiinteistön omistaja osallistuu kiinteistöjen välisen raja-ojan tekemisestä tai kunnossapidosta koituviin kustannuksiin, jos naapuri ei tähän muuten suostu. (VL5:19,2; HE277/2009 vp, s.92; Ympäristöministeriö 2012, s.48)

Vettä toisen ojaan tai perkaamaan puroon johtava on velvollinen suorittamaan korvausta ojan tekemisestä tai puron perkaamisesta aiheutuneista kustannuksista. Vettä johtava on lisäksi velvollinen osallistumaan ojan tarvittavaan laajentamiseen ja kunnossapitoon. Hyödynsaajan tulee siis hyötynsä mukaisesti osallistua aiemmin suoritettujen ojitusten kustannuksiin. (VL5:12.3; HE277/2009 vp, s.97)

Edellinen koskee myös putkiojan rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneiden kustannusten korvaamista. Lisäksi, mikäli putkiojaa on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamaan oikeuteen perustuvaa veden johtamista varten suurennettava, tämä on mahdollisine lisätöineen sen tehtävä, joka johtaa ojaan vettä. (VL5:12.4; HE277/2009 vp, s.97)

Näiden ojituskustannusten korvauksen määräämisessä noudatetaan, mitä yhteisen ojituksen kustannustenjaosta säädetään. Jokainen ojituksen hyödynsaaja on velvollinen ottamaan osaa ojituskustannuksiin suhteellisesti sen hyödyn mukaan, jonka yhteinen ojitus tuottaa hänen maalleen. Kustannusten jakoa hyödyn mukaan sovelletaan

myös muusta tarkoituksesta tapahtuvasta veden johtamisesta syntyneisiin kustannuksiin, mikäli toimenpiteistä aiheutuu toiselle hyötyä (ks.3.9 Ojan käyttäminen muuhun kuin maan kylvättämiseen). (VL5:12.3; VL5:14.4; VL5:19.2)

Kunnossapitokustannuksista vastataan lähtökohtaisesti samalla periaatteella kuin ojituskustannuksista. Erityisestä syystä kunnossapitokustannukset voidaan jakaa toisin kuin varsinaiset aiemmin vahvistetut ojituskustannukset. Erityinen syy voi olla esimerkiksi muuttuneet olosuhteet tai hyödynjaossa myöhemmin havaittu epätarkkuus. Mikäli veden johtamisesta saatava hyöty on veden johtamisessa tapahtuneen muutoksen vuoksi lisääntynyt, voidaan kunnossapitovastuun jakautumista hyödynsaajien kesken tarkistaa muuttunutta tilannetta vastaavaksi. Lisäksi hyödynsaaja tulee vapauttaa osallistumisesta kunnossapitokustannuksiin, jos yhteinen oja uuden ojan tekemisen tai olosuhteiden muun muutoksen vuoksi tulee hänelle kokonaan hyödyttömäksi. (VL5:19.3; HE277/2009 vp, s.101)

Suomen ympäristökeskuksen opas Maankuivatukseen ja kastelun suunnittelu sisältää myös ohjeistuksen kustannusten osittelun laskemisesta.

4.3 Edunvalvontakustannukset, maksut ja oikeudenkäyntikustannukset

Pääsääntönä on, että asianosaisista kukin vastaa omista kuluistaan hallintoasioissa. (VL 11:23.1; HL 64§)

Mutta asianosaisella on oikeus saada korvaus kuluistaan, jos hänen on ollut tarpeen ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin osoittaakseen, että hänelle aiheutuu hankkeesta korvattavaa edunmenetystä, tai jos kulujen korvaamiseen on muutoin erityistä syytä. (VL 11:23.2)

Jos vahingonkärsijä on joutunut panemaan vireille erillisen hakemuksen edunmenetyksen korvaamisesta esimerkiksi VL 13:8 perusteella, ja hakemuksesta määrätään vahingon aiheuttajan suoritettavaksi korvaus tai toimenpide, viranomainen voi määrätä vahingon aiheuttajan suorittamaan vahinkoa kärsineelle korvausta asian selvittämisestä aiheutuneista kuluista. (VL 11:23.3; HE 277/2009 vp s.149)

Jos asianosaiselle on myönnetty oikeusapua oikeusapulain (257/2002) nojalla, viranomaisen on korvausasian ratkaisemisen yhteydessä vahvistettava avustajan palkkion suuruus ja oikeusavun saajan omavastuuosuus sekä veloitettava hänet suorittamaan omavastuuosuus avustajalleen siten kuin mainitussa laissa säädetään. (VL 11:23.3)

Asian käsittelystä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa voidaan periä maksu. Maksua ei peritä, mi-

käli viranomainen tai haittaa kärsivä asianosainen on pannut asian vireille. Muiden vaatimuksesta vireille pannun asian käsittelystä saadaan periä maksu, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana. (VL 18:12.1)

Kunnalle perittävän maksun suuruus määrätään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Kunnan hyväksymän taksan perusteiden tulee noudattaa soveltuvin osin valtion maksupöytäkirjaa (150/1992). Muutosta asian käsittelystä perittävstä maksusta haetaan samalla menettelyllä kuin muistakin vesilain mukaisista päätöksistä. (VL 18:12; VL 15:1.1)

Muutoksenhakuasteen oikeudenkäyntikuluista on asianosainen velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus ei siis määräydy pelkästään ratkaisun lopputuloksen, eli että asiansa hävinnyt korvaa vastapuolen kulut, vaan myös muiden seikkojen mukaan. Tällaisia muita seikkoja voivat olla muun muassa asian riitaisuus, asian merkittävyys asianosaiselle sekä myös oikeudenkäyntikulujen määrä suhteessa riidan kohteeseen tai henkilön maksukykyyn. Yleisenä perusteena

olisi sen arviointi, olisiko kohtuutonta, että vastapuoli joutuu kantamaan oikeudenkäyntikulunsa. (HLL 74.1§; HE 217/1995 vp, s.87)

Säädöstä sovelletaan myös päätöksen tehneeseen hallintoviranomaiseen, joka voi siis joutua korvaamaan oikeudenkäyntikuluja tai vastapuoli voi joutua korvaamaan viranomaisen kuluja. (HLL 74.1§)

Harkittaessa oikeudenkäynnin osapuolena olevan hallintoviranomaisen korvausvelvollisuutta on erityisesti otettava huomioon, onko prosessin vireillepano aiheutunut viranomaisen virheestä. Asian tulkinnanvaraisuus voi kuitenkin olla peruste vähentää viranomaisen korvausvelvollisuutta. Asian riitaisuus ja tulkinnanvaraisuus vaikuttavat siis korvausten sovittamiseen, vaikka toinen asianosainen voittaisi asian, ja viranomaisen päätös valituksen johdosta kumottaisiinkin. (HLL 74.2§; HE 217/1995 vp, s.87–88)

Yksityinen asianosainen voi vain poikkeustapauksessa olla velvollinen korvaamaan viranomaisen oikeudenkäyntikuluja, oli oikeudenkäynnin lopputulos mikä tahansa. Yksityistä asianosaista ei saa velvoittaa korvaamaan viranomaisen oikeudenkäyntikuluja, ellei yksityinen ole esittänyt ilmeisen perusteetonta vaatimusta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, jossa yksityinen asianosainen on asian käsittelyn aikaisemmassa vaiheessa

saanut asiasta perustellun päätöksen, josta ilmenee, että hänen vaatimuksensa on selvästi lainvastainen. (HLL 74.3§; HE 217/1995 vp, s88)

Hallintopakkoasian käsittelystä asianosaiselle aiheutuneiden kulujen korvaamisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään. Joten edellä oikeudenkäyntikustannusten yhteydessä käsitellyt säädökset voivat tulla sovellettaviksi myös hallintopakkoasiassa. (VL 14:5.3)

5. Menettely

OJITUSTA KOSKEVAN ERIMIELISYYDEN KÄSITTELYYN KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISESSA SOVELLETAAN, MITÄ VESILAIN 11 LUVUN 1–11, 13, 14, 17 JA 21–23§:LISSÄ SÄÄDETÄÄN HAKEMUSMENETTELYSTÄ, VESIASETUSTA, SEKÄ HALLINTOLAKIA (434/2003) (VL 5:5.2; VL 11:1; VL 11:24).

5.1 Vireillepano

Asia pannaan vireille kirjallisella hakemuksella. Tämä sisältää mahdollisuuden panna asia pätevästi vireille myös sähköisesti viranomaiselle toimitetulla hakemuksella. (VL 11:2; Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 10§)

Vireillepanija:

- hankkeesta vastaava
- asianosainen
 - Hallintoasiassa asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee tai saattaa koskea (HL 11§).
 - Vesilaissa asianosaisen käsite laajenee siten, että mahdollinenkin vaikutus synnyttää asianosaisuuden.

5.2 Hakemus

Vesilain 11:3 koskee vain lupahakemuksen sisältöä, eikä näin ollen koske muihin hakemusasioihin kuuluvaa ojitusta. Hallintolain mukaan viranomaiselle toimitettavasta asiakirjasta on käytävä ilmi, mitä asia koskee. Asiakirjassa on mainittava lähettäjän nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi. (HL 16§)

Ojitusta koskevan hakemuksen sisältövaatimukset löytyvät vesiasetuksen 29§:stä:

VA 29§

Ojan tai putkiojan tekemistä, muuttamista ja kunnossapitoa sekä veden johtamista toisen ojaan koskevassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tehtävässä hakemuksessa on esitettävä selvitys ojan, putkiojan tai johdettavan veden kulkusuunnasta, laskukohdasta ja suuruudesta, johdettavan veden määrästä ja koostumuksesta sekä muut asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot.

Hakemuksen laatijalla on oltava hankkeen laatu, laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen riittävä asiantuntemus hakemuksen laatimiseksi. Pykälä ilmaisee asian vain yleisellä tasolla. Vaadittava asiantuntemus riippuu käsitellystä asiasta. (VL 11:4)

Mikäli hakemus osoittautuu puutteelliseksi tai asian ratkaiseminen edellyttää erityistä selvitystä, viranomaisen on varattava hakijalle tilaisuus täydentää hakemusta viranomaisen asettamassa määräajassa uhalla, että asia voidaan muutoin jättää tutkimatta. Täydentämispyyntöissä on yksilöitävä, miltä osin hakemusta on täydennettävä. (VL 11:5.1; HL 22 §)

Jos asian ratkaisemisella on merkitystä yleisen edun kannalta tai painavat syyt sitä edellyttävät, hakija voidaan velvoittaa täydentämään hakemusta tai hankkimaan hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys uhalla, että se hankitaan hakijan kustannuksella. (VL 11:5.2)

5.3 Tiedottaminen

Ojitusasioissa lähtökohtaisesti sovelletaan poikkeusta määrämuotoiseen hakemuksesta tiedottamiseen. Merkitykseltään vähäisissä hakemusasioissa ja hakemusasioissa, joissa tiedottaminen ilmoitustaululla julkaistavalla kuulutuksella VL 11:10.1 mukaisesti ei asian laadun vuoksi ole tarpeen, tieto hakemuksesta voidaan antaa muu-

la tavoin. Tällainen tiedottaminen voidaan tehdä vaikka kirjeitse. Jos asia ei vaikuta muuhun kuin hakijan oikeuteen tai etuun, tiedoksi antamista ei tarvita. (VL 11:10.5)

Mikäli kyseessä on asia, joka vaatii määrämuotoista tiedottamista, noudatetaan vesilain 11:10 ja 11:11 määräyksiä.

5.4 Lausunnot

Hakemuksesta on pyydettävä lausunto siltä valtion valvontaviranomaiselta eli ELY-keskukselta, jonka toimialueella hankkeen vaikutukset saattavat ilmetä, sekä asianomaisilta yleistä etua valvovilta viranomaisilta, jollei lausunnon pyytäminen näiltä ole ilmeisen tarpeetonta. Yleistä etua valvovia viranomaisia voivat olla esimerkiksi valtion valvontaviranomainen muuten kuin laillisuusvalvojana, kalatalousviranomainen, Metsähallitus, Liikennevirasto, Museovirasto tai muu valtion viranomainen. Vaikka kalastusalue ei olekaan säädöksessä tarkoitettu viranomainen, voi sen tehtävät ja asiantuntemus huomioon ottaen olla joissakin tilanteissa perusteltua pyytää siltä lausunto. (VL 11:6.1; HE 277/2009 vp, s.141)

Jos hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisen kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin, saamelaiskäräjille

on varattava tilaisuus antaa lausunto. (VL 11:6.3)

Myös muita asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisia lausuntoja voi pyytää ja hankkia muuta selvitystä asiasta. (VL 11:6.4; HL 31 §)

5.5 Kuuleminen

Viranomaisen on ennen asian ratkaisemista varattava niille, joiden oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea (asianosainen), tilaisuus tehdä muistutuksia asiasta. (VL 11:7.1; ks. myös HL 34 §)

Tämä asianosaisen puhevalta on hakemusasiassa myös yleistä etua valvovilla valtion viranomaisilla toimialallaan, sekä niiden kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilla, joiden alueelle hakemuksessa tarkoitettua hankkeen vaikutukset saattavat ulottua. (VL 11:9)

Viranomainen päättää muistutuksien tekemisen määräajasta, mikä ilmoitetaan hakemuksesta tiedottamisen yhteydessä. Asia voidaan ratkaista, vaikka muistutuksia ei jätettäisi. (HE 277/2009 vp, s.142)

Muille kuin asianosaisille on ennen asian ratkaisua varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä. Mielipiteen voivat esittää esimerkiksi asukasyhdistykset, muut kansalaisjärjestöt tai kaikki kunnan asukkaat, vaikka nämä eivät olisikaan asianosaisia. (VL 11:7.2; HE 277/2009 vp, s.142)

Vesilaissa ei ole säädetty sitä, missä vaiheessa menettelyä kuuleminen ja siihen liittyvä tiedoksianto tulee tehdä. Tarkoituksena on mahdollistaa riittävä joustavuus, jotta kuuleminen voitaisiin järjestää asian luonteesta riippuen ja kuulemisen tarkoitus huomioon ottaen sopivassa vaiheessa vaarantamatta käsittelyn joutuisuutta. Joustavuudesta huolimatta säännösten tarkoituksena on, että vesiasian käsittelyssä olisi tavallisesti vain yksi kuuleminen ja tiedoksianto. (HE 277/2009 vp, s.142–143)

Hakijalle ja muille asianosaisille on varattava tilaisuus selityksen antamiseen hakemuksen johdosta tehdyistä lausunnoista, muistutuksista ja mieliteistä. Selityksen johdosta voidaan asianosaisille varata tilaisuus (vasta-)selityksen antamiseen. (VL 11:8)

5.6 Yhdessä käsitteleminen

Joskus hankkeet saattavat sijaita samalla alueella ja näistä olla vireillä useampia erillisiä hakemuksia. Tällöin, mikäli hakemukset liittyvät läheisesti toisiinsa, viranomainen voi käsitellä ne yhdessä, jos sitä on pidettävä tarkoituksenmukaisena eikä yhteinen käsittely kohtuuttomasti viivytä asian käsittelyä tai aiheuta muuta haittaa. (VL 11:13)

5.7 Selvittäminen

Tiedottamis- ja kuulemismenettelyn jälkeen voi olla tarpeen hankkia lisäselvityksiä käsiteltävästä asiasta. Hallintolain mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on muita vesilain viranomaisia rajatumpi keinovalikoima asian selvittämiseksi. (HL 31 §; VL 11:24)

Ojitusta koskevissa erimielisyyksissä tarkastuksen tai katselmuksen tekeminen paikan päällä on erittäin suositeltavaa. Menettely, jossa kunnan ympäristönsuojeluviranhaltija asian vireille tulon jälkeen käväisee paikan päällä ojalla, lienee perusteltavissa vesilain valvontaviranomaisen, sen määräämän virkamiehen tai viranhaltijan oikeudella valvontaa varten kulkea toisen maalla (VL 14:3). Tällaista pelkääntään jonkin asiantilan toteamista koskevaa paikalla käyntiä ei voida pitää hallintolain 39 §:ssä tarkoitettuna tarkastuksena (KHO 23.10.2001 t. 2565 (ATK)). Tämä käynti ei kuitenkaan saa korvata asian selvittämiseksi tehtävää tarkastusta tai katselmusta.

5.7.1 Tarkastus

Viranomainen tai sen palveluksessa oleva virkamies voi suorittaa asiassa hallintolain 39 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen. Tarkastuksella pyritään asian yksityiskohtaiseen ja totuudenmukaiseen selvittämiseen. Tarkastuksella voi saada selville sellaisia tosiseikkoja, joiden selvittämiseen hallintoasian tavanomaisessa kirjallisessa käsittelyssä ei aina ole mahdollisuuksia. (VL 11:14; HE 72/2002 vp, s.93)

Viranomaisen tulee ennakolta ilmoittaa tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee. Tässä asianosainen tarkoittaa sitä, jonka harjoittamaa toimintaa tai hallitsemää omaisuutta asiassa tarkastetaan. Tarkastuksesta ilmoittamisen ilmoittamistavasta ei ole säädetty. Tarkastuksen ajankohdan voi viranomainen päättää itsenäisesti, kuitenkin niin että asianosainen voi olla läsnä tarkastuksessa. Mikäli asianosaiselle on tarjottu mahdollisuus olla läsnä tarkastuksessa, hänen poissaolonsa ei ole tarkastuksen este. (HL 39.1; HE 72/2002 vp, s.93)

Ennakolta ilmoittamisesta voidaan poiketa silloin, kun ilmoittaminen vaarantaisi tarkastuksen tarkoituksen toteutumisen. Poikkeus voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun asianosaisen voidaan olettaa hankaloittavan tarkastuksen suorittamista tai vääristävän tarkastuksen kohteena olevia tosiseikkoja, taikka tarkastuksen on-

nistuminen edellyttää yllätyksellisyttä. (HL 39.1 §; HE 72/2002 vp, s.93–94)

Asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tämä koskee myös asianosaista, jolle ei ole ennakolta ilmoitettu tarkastuksesta. Ilmoittamatta jättäminen ei synnytä olettaa läsnäolokiellosta. (HL 39.1 §; HE 72/2002 vp, s.94)

Tarkastuksen kuluessa läsnä olevalle asianosaiselle on kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Jatkotoimena tarkoitetaan lähinnä tarkastuskertomuksen laatimisesta ilmoittaminen, sekä mainitseminen asianosaisen oikeudesta tulla kuulluksi sen johdosta. (HE 72/2002 vp, s.94)

Tarkastuksen yhteydessä on myös mahdollista hankkia suullista selvitystä. Kuitenkaan tarkastuksessa eikä myöskään katselmuksessa ei ole mahdollista vastaanottaa VL 11:15 tarkoitettua suullista todistelua, joka edellyttää aina ratkaisukokoonpanoa, eikä vesilain mukaan ole muutenkaan sovellettavissa asian käsitteeseen kunnan ympäristön-suojeluviranomaisessa. (VL 11:24)

Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa. Tämä liittyy HL 6 §:n mukaisesti hallinnon oikeusperiaatteisiin ja edellyttää myös, että asianosaisen kohtuulliset toivomukset esimerkiksi tarkastuksen ajankohdasta ja toteuttamistavasta huomi-

oidaan ja niistä poikkeamiseen tulisi olla tarkastuksen toteuttamiseen liittyvä perusteltu syy, kuten esimerkiksi jo edellä mainittu yllätyksellisuuden tarve. (HL 39.1 §; HE 72/2002 vp, s.94; Mäenpää 2013, s.478)

Tarkastuksen voi perustuslain (731/1999) rajoitukset huomioon ottaen toteuttaa kotirauhan piirissä vain, jos se on välttämätöntä perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi ja tarkastustoimivalta kotirauhan piirissä on määritelty laissa. Kotirauhan ydinsisältönä on yksityishenkilön asunto, jota olisi käsitteenä tulkittava laajasti. Esimerkiksi tuotanto- ja talousrakennuksiin voi mahdollisesti sisältyä myös asumiseen tarkoitettuja tiloja. Rikosoikeudellinen kotirauhan suoja kattaa lisäksi asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen (PL 10.3 §; RL 24:11; Mäenpää 2013, s.479)

Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomuksesta kävisi siis ilmi tarkastuksessa läsnä olleet asianosaiset, tarkastuksen kohde sekä asian yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot, kuten tarkastuksen suorittaneen viranomaisen nimi sekä toimituksen päivämäärä ja kellonaika. Tarkastajan tekemistä havainnoista yksilöitäisiin keskeisimmät eli ne, joilla voidaan katsoa olevan

merkitystä asian ratkaisemiselle. (HL 39.2 §; HE 72/2002 vp, s.94)

Tarkastuskertomus on annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle. Tarkastuskertomus on myös liitettävä asiakirjoihin. (VL 11:14; HL 39.2 §)

Muille asianosaisille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tarkastuksessa esille tulleista seikoista, jos nämä seikat saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. (HL 34 §; HE 72/2002 vp, s.94)

5.7.2 Katselmus

Vesilaisissa ei erikseen säädetä katselmuksesta, mutta sen suorittaminen on mahdollista hallintolain 38 § nojalla. Katselmus on menettelynä tarkastusta raskaampi.

Viranomainen voi toimittaa katselmuksen, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi. Katselmus toimitetaan, kun siihen on objektiivisesti arvioiden osoitettavissa riittävät perusteet. Aloite katselmuksen toimittamiseksi voi tulla myös asianosaiselta tai valvontaviranomaiselta. (HL 38.1 §; HE 72/2002 vp, 92)

Katselmuksen toimittamisen ajankohdasta on annettava tieto asianosaiselle. Tarkastuksesta poiketen katselmusmenettelyyn ei sisälly mahdollisuutta poiketa tästä ilmoitusvaatimuksesta esimerkiksi sillä perusteella, että ilmoitus vaarantaisi katselmuksen tarkoituksen toteutumisen. Asianosaisen vastustus ei estä katselmuksen

toimittamista. (HL 38.1 §; HE 72/2002 vp, s.92)

Katselmuksen toimittaa asian ratkaiseva viranomaislainen. Toimituksen voi hoitaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaislainen täydessä kokoonpanossa, tai kuten yleisimmin käytännössä toteutetaan, nimetään lautakunnan jäsenistä ja/tai varajäsenistä katselmusta varten katselmusryhmä.

Asianosaiselle on varattava tilaisuus olla läsnä katselmuksessa ja esittää mielipiteensä esille tulevista seikoista. Asianosaisen oikeus mielipiteen esittämiseen rajoittuu katselmuksen. Kyseinen lainkohta ei siten perusta asianosaiselle erityistä oikeutta tulla kuulluksi katselmuksessa esille tulleista seikoista sen toimittamisen jälkeen. (HL 38.1 §; HE 72/2002 vp, s.92)

Asian laadun niin vaatiessa katselmuksen on kutsuttava myös viranomaislainen, jonka tehtäviin asianomaisen toiminnan valvonta lain mukaan kuuluu tai jonka asiantuntemusta tarvitaan asian ratkaisemiseksi. Viranomaiset voivat myös muuten olla yhteistyössä katselmusta toimitettaessa. (HL 38.1 §; HL 10 §)

Katselmus on toimitettava aiheuttamatta kohtuutonta haittaa katselmuksen kohteelle tai sen haltijalle. (HL 38.1 §) Vaikka viranomaisella on oikeus toimittaa katselmus myös siinä tapauksessa, että asianosainen vastustaa sitä, säännös ei perusta oikeutta ryhtyä pakkotoimiin katselmuksen toimittamiseksi. Virka-apu

poliisilta katselmuksen toimittamiseen on toki mahdollinen VL 14:12 nojalla. Katselmus on muutoinkin pyrittävä toimittamaan siten, että siitä aiheutuisi mahdollisimman vähän häiriötä katselmuksen kohteelle, asianosaiselle ja ulkopuolisille tahoille. (HE 72/2002 vp, s.92–93)

Katselmuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Siihen merkitään ainakin katselmuksen kulku sekä viranomaisen tekemät keskeiset havainnot eli kaikki sellaiset toimituksessa esille tulleet seikat, joilla saattaa olla merkitystä asian ratkaisemiselle sekä asianosaisen esittämät huomautukset. Pöytäkirja on viipymättä annettava tiedoksi asianosaiselle ja muille toimitukseen kutsutuille. (HL 38.2 §)

Katselmus on julkinen. Viranomaisen voi rajoittaa yleisön pääsyä katselmuksen, jos se on tarpeen asian laadun tai katselmuksen kohteena olevan toiminnan luonteen vuoksi. (HL 38.3 §)

Katselmusta ei saa toimittaa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, ellei laissa erikseen toisin säädetä. (HL 38.3 §)

5.8 Päätös

Päätös perustuu oikeusharkintaan. Viranomaisen on tutkittava laissa säädettyjen edellytysten täyttyminen. Asian ratkaisu perustuu kaikkeen viranomaisen hankkeesta selvittämään aineistoon, kuten hakemukseen, tarkastukseen ja katselmuksen. Vesi-

laissa vaaditaan myös, että asian ratkaisevan viranomaisen on tutkittava asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset. (VL 11:17.1; VL 11.17.2; HE 277/2009 vp, s.147)

Päätöksessä joko annetaan oikeus hakijalle esimerkiksi ojan kaivamiseen tai veden johtamiseen, taikka tämä kielletään. Oikeus annetaan hakijalle. Jos hankkeen toteuttamista varten on perustettu yhteisö, oikeus annetaan sille. (VL 11:17.3)

Päätöksen sisällöstä noudatetaan mitä hallintolain 44 § säädetään:

HL 44 §

Kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi:

- 1) päätöksen tehnyt viranomaislainen ja päätöksen tekemisen ajankohta;*
- 2) asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu;*
- 3) päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu; sekä*
- 4) sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.*

Vesilaissa on lisäksi täydentäviä säännöksiä päätöksen sisällöstä. Päätökseen sisällytetään tarpeelliset määräykset siitä miten hanke on toteutettava.

Päätöksessä tulisi siis määrätä ojan sijainnista, sen rakenteesta kuten syvyydestä, luiskien kaltevuudesta, pohjan leveydestä, mahdollisista vahvistuksista ja mahdollisesta putkittamisesta sekä pientareen leveydestä. (VL 11:21.1; Vihervuori 1987, s.92)

Mikäli asianosaiset ovat päässeet joiltakin osin asiasta sopuun, mutta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pitänyt asia toisilta osin ratkaista, on päätökseen hyvä ottaa mukaan myös määräykset niistä seikoista, joista on päästy sopuun. (Eronen ym. 1986, s.81)

Päätöksessä on myös selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Päätöksessä on vastattava lausunnoissa ja muistutuksissa tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Jos hankkeesta aiheutuu korvattavaa edunmenetystä, päätöksessä on määrättävä korvauksista siten kuin 13 luvussa säädetään (ks. 4.1.1 Laillisesti aiheutettu edunmenetys). (VL 11:21.2)

Päätös on perusteltava. Perusteluista on käytävä ilmi, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja mainittava sovelletut säännökset (HL 45§). Päätökseen on myös liitettävä hallintolain vaatimat tiedot muutoksenhausta, kuten valitusosoitus. (HL 46–48§; HLL 14–15§)

Valitusosoituksessa on mainittava (HLL 14§):

- valitusviranomainen
- viranomainen, jolle valituskirjelmä on toimitettava
- valitusaika ja mistä se lasketaan.

Valitusosoituksessa on selostettava säännökset valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä sekä valituksen perille toimittamisesta. (HLL 14.1§)

Päätös annetaan julkipanon jälkeen. Päätöksen antamisesta ilmoitetaan siis ennen sen antamispäivää viranomaisen ilmoitustaululla. Päätöksen katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. (VL 11:22.1)

Päätös on toimitettava hakijalle. Päätöksestä on toimitettava jäljennös niille, jotka ovat sitä pyytäneet, valvotaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille. (VL 11:22.2)

Vesilain 11:22.4 mukaan tieto päätöksestä on lisäksi julkaistava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Ojitusasiat soveltunevat poikkeukseen sanomalehtitiedottamisen tarpeettomuudesta.

Hakemusasioiden maksuja ja kustannuksia on käsitelty omassa luvussa (ks. 4.3).

6. Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

VESILAIN MUUTOKSENHAKU JA OJITUS-ASIAT VIELÄ ERIKSEEN POIKKEAVAT JOILTAKIN OSIN HALLINTOLAINKÄYTTÖLAIN (586/1996) SÄÄNNÖKSISTÄ. MUTTA NIILTÄ OSIN KUN POIKKEUKSIA EI OLE, SOVELLETAAN HALLINTOLAINKÄYTTÖLAKIA PÄÄSÄÄNTÖISESTI VESILAINKIN MUUTOKSENHAUSSA.

6.1 Muutoksenhaku

Muutosta lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ojitustoimituksen vesilain nojalla antamaan päätökseen haetaan valittamalla Vaasan hallinto-oikeuteen. Asian käsittelystä perittävästä maksusta valitetaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta. (VL 15:1.1)

6.1.1 Valitusoikeus

Muutosta päätökseen saa hakea (VL 15:2):

1. asianosainen
 - Vesilaissa asianosaisuus on hallintolakia laajempi ja pitää sisällään kaikki, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea.
 - Asianosaisia voivat olla luonnollisten henkilöiden lisäksi muun muassa yksityisoikeudelliset yhteisöt ja yhteisten alueiden osakunnat.
 - Mahdollisuus valittaa päätöksestä ei edellytä asianosaisen tehneen muistutusta hakemusmenetelyssä.
2. rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen, ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät
3. vesitaloushankkeen sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella hankkeen ympäristövaikutukset ilmenevät
4. valtion valvontaviranomainen sekä hankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen
5. muu VL 11 luvun 9 §:ssä tarkoitettu yleistä etua valvova viranomainen, esimerkiksi kalatalousviranomainen ja kalastusalue
6. saamelaiskäräjät, jos vesitaloushanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin.

6.1.2 Valituskirjelmä

Valitus tehdään valitusviranomaiselle osoitettavana kirjallisena valituskirjelmänä, josta tulee ilmetä (HLL 23 §):

- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Kirjelmässä on ilmoitettava myös valittajan henkilötiedot; nimi ja kotikunta. Mikäli hakemuksen on tehnyt laillinen edustaja tai asiamies, tarvitaan hänenkin henkilötietonsa. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset voidaan toimittaa. Valituskirjelmä on allekirjoitettava valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen toimesta. (HLL 24 §)

Valituskirjelmään on liitettävä (HLL 25.1 §):

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- käytettäessä asiamiestä, on mukaan liitettävä valtakirja, mikäli valtuutusta ei ole tehty suullisesti valitusviranomaisessa. (HLL 21 §; 25.2 §)

Valittaja saa valitusajan päättymisen jälkeen esittää vireillä olevassa asiassa ainoastaan sellaisen uuden vaatimuksen, joka perustuu olosuhteiden muutokseen tai valitusajan päättymisen jälkeen valittajan tietoon tulleen seikkaan. Valittaja saa vaatia myös täytäntöönpanon kieltämistä tai tehdä muun sivuvaatimuksen. Valittaja saa valitusajan päättymisen jälkeen esittää uusia perusteita vaatimuksensa tueksi, jollei asia sen johdosta muutu toiseksi. (HLL 27 §)

Jos valitus on puutteellinen, valittajalle on varattava tilaisuus täydentää sitä, jollei täydentäminen ole asian käsittelyn kannalta tarpeetonta. Valittajalle on annettava valituksen täydentämistä varten kohtuullinen määräaika ja samalla ilmoitettava, millä tavoin valitus on puutteellinen. (HLL 28 §)

6.1.3 Kuuleminen

Valituksen johdosta suoritetaan kuuleminen. Vaasan hallinto-oikeuden on tiedotettava valituksesta kuuluttamalla siitä vähintään 14 päivän ajan ilmoitustaulullaan ja hankkeen vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla. Valitusasiakirjat on pidettävä nähtävillä asianomaisissa kunnissa kuulutusajan. (VL 15:3.1)

Vaasan hallinto-oikeuden on varattava luvanhakijalle, niille asianosaisille joita asia erityisesti koskee, sekä yleistä etua valvoville viranomaisille

tilaisuus vastineen antamiseen valituksesta, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Kuulematta jättäminen liepee mahdollista vain niissä tilanteissa, joissa hakemus tulee selvästi jättää tutkimatta tai jos valituksessa esitetyt vaatimukset ovat selkeästi perusteettomia. Poikkeusta on syytä tulkita suppeasti. Koska hallintolainkäyttölain mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus antaa selityksensä muiden tekemistä vaatimuksista ja sellaisista selvityksistä, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun, on tällöin muutoksenhakijalle varattava tilaisuus vastata valituksesta tehtyihin vastineisiin. (VL 15:3.2; HLL 34.1 §; HLL 34.2 §; HE 277/2009 vp, s. 176)

Saamelaiskäräjille on varattava tilaisuus vastineen antamiseen, jos hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisen kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin. (VL 15:3.2)

Tieto valituksesta vastineen antamista varten annetaan edellä mainituille tahoille hallintolain mukaisena tavallisena tai todisteellisena tiedoksiantona taikka, jos sitä ei voida edellä tarkoitetuin tavoin toimittaa, yleistiedoksiantona. Yleistiedoksiantoa voidaan käyttää myös silloin, kun asiakirja on annettava tiedoksi yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä. Vaasan hallinto-oikeuden on samalla ilmoitettava, missä valitusasiakirjat

ovat nähtävillä ja minne vastinekirjel-mät voidaan vastineen antamista var-ten varatussa ajassa toimittaa. (VL 15:3.3; HL 55 §)

Vaasan hallinto-oikeuden on tilat-tava asiassa kertyneet asiakirjat vali-tusasian käsittelyä varten. (VL 15:3.4)

6.1.4 Menettely hallinto-oikeudessa ja päätöksen antaminen

Vaasan hallinto-oikeus voi tarvittaessa varata lupaviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilai-suuden antaa lausuntonsa valitukses-ta, mikäli viranomainen ei ole lausunto-aan oma-aloitteisesti VL 15:3.4 nojalla antanut ja muutoksenhakutuomiois-tuin pitää lausuntoa tarpeellisena asi-an ratkaisemisen kannalta. (VL 15:4.1; HE 277/2009 vp, s.177)

Vaasan hallinto-oikeus tai sen mää-räyksestä asian ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja tai jäsen tai asian esit-telijä, voi suorittaa paikalla katselmuk-sen tai tarkastuksen. Katselmuksessa voidaan kuulla asianosaisia, päätök-sen tehnyttä viranomaista, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä. Katselmus voidaan pitää myös asianosaisen pyynnöstä. (VL 15:4.2; HLL 36–41 §)

Vaasan hallinto-oikeuden päätös annetaan julkipanon jälkeen. Päätök-sen katsotaan tulleen asianosaisen tie-

toon silloin, kun se on annettu. Päätök-sestä on lisäksi viipymättä ilmoitettava vesitaloushankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kuntien ilmoitustau-luilla. (VL 15.5.1)

Vaasan hallinto-oikeuden on toimi-tettava päätös valittajalle. Päätöksen jäljennös on toimitettava sitä pyytä-neille asianosaisille. Lisäksi Vaasan hallinto-oikeuden on lähetettävä pää-tös asianomaisten kuntien ympäristön-suojeluviranomaisille. (VL 15:5.2; VA 22 §)

Hallintopakkoasiaa koskeva Vaasan hallinto-oikeuden päätös on annettava tiedoksi todisteellisena tiedoksiantona. Tiedoksianto on siis toimitettava pos-titse saanti todistusta vastaan, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kulua muu-toksenhaku aika tai muu vastaanotta-jan oikeuteen vaikuttava määräaika. (VL 15:5.3; HL 60 §)

6.1.5 Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen

Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen haetaan valittamalla muutosta kor-keimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa sääde-tään. (VL 15:6.1)

Valitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen määräytyy samoin VL 15:2 mukaan, kuin hallinto-oikeuteen tehtä-vässä valituksessa. Valituskirjelmä toi-

mitetaan korkeimpaan hallinto-oikeu-teen, joka myös vastaa asianosaisten kuulemisesta ja lausuntojen pyytämi-sestä.

Yksinomaan täytäntöönpanoa kos-kevasta hallinto-oikeuden päätök-sestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, saa valittaa korkeim-paan hallinto-oikeuteen vain pääasian yhteydessä. (VL 15:6.2)

6.2 Päätöksen täytäntöönpano

Hallintolainkäyttölain mukaan päätöstä, johon saa hakea muutosta valittamalla, ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Tämä koskee myös vesilakia, jossa vielä erikseen säädetään, että hanketta ei saa aloittaa ennen kuin siihen oikeuttava päätös on saanut lainvoiman. Pelkästään korvausta koskeva valitus ei estä hankkeen aloittamista. (HLL 31 §; VL 15:7.1)

Vesilain nojalla annettuun päätökseen ei sovelleta hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin säännöksiä lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta. (VL 15:7.1)

Vaasan hallinto-oikeus voi hakijan pyynnöstä määrätä päätöksen pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön kokonaan tai osaksi tai tietyinä ajankohtana. Määräys voidaan antaa, jos toiminnan aloittamiselle esitetään perusteltu syy, tällainen voisi olla esimerkiksi hankkeen välttämättömyys toisen hankkeen toteuttamiselle, mutta ei yksinomaan hakijan kiire. Täytäntöönpanon salliminen ei saa johtaa siihen, että muutoksenhaku käy hyödyttömäksi. Hakijan tulee lisäksi asettaa hyväksyttävä vakuus niiden edunmenetysten ja kustannusten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen voi aiheuttaa. Vakuus asetetaan aluehallintovirastolle. Vaatimus vakuuden asettamisesta

ei koske valtiota tai sen laitosta eikä kuntaa tai kuntayhtymää. (VL 15:7.2; HE 277/2009 vp, s.178–179)

Korkein hallinto-oikeus voi määrätä, että Vaasan hallinto-oikeuden antama täytäntöönpanoa koskeva määräys lakkaa olemasta voimassa. (VL 15:7.3)

Hallintopakkoasiassa voivat Vaasan hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus määrätä hallintopakkoapäätöksen pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Säännös vastaa viranomaisen VL 15:8.1 mukaista oikeutta. Vaasan hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus voivat myös kumota viranomaisen antama täytäntöönpanomääräyksen. (VL 15:8.2)

7. Jälkivalvonta

7.1 Valvontaviranomaiset

Vesilain mukaisia valvontaviranomaisia ovat valtion valvontaviranomaisena toimiva ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, joiden tehtävänä on valvoa vesilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. (VL 1:7.2; VL 14:1.1)

Viranomaisilla on rinnakkainen ja toisistaan riippumaton toimivalta lailisuusvalvontaa koskevista asioissa. Kuntien välillä on eroja alueellisten valvontatarpeiden ja resurssien välillä. Vesilaki sallii kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten ja ELY:jen sopia valvontaa koskevista käytännöistä ja tehtävien jaosta. (HE 277/2009 vp, s.168)

Valvontaa varten valvontaviranomaisella tai sen määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus (VL 14:3.1):

- saada viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä välttämättömiä tietoja viranomaisilta sekä toiminnanharjoittajilta
- kulkea toisen alueella laajemmin kuin jokamiehenoikeus mahdollistaa
- tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä
- päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan
- tarkkailla toiminnan vaikutuksia.

Valvontaviranomainen saa tehdä edellä mainitun toimenpiteen kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa vain, jos se on välttämätöntä hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojelemi-

seksi, tai milloin valvontaviranomaisella on perusteltu syy epäillä VL 16:1:ssä tarkoitettua ympäristön turmelemista (rikoslain 48 luvun 1–4 §), tai vedentulva aikaansaamalla tehdystä tuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, yleisvaaran tuottamuksesta tai törkeästä yleisvaaran tuottamuksesta. (Rikoslain 34 luvun 1, 3, 7 ja 8 §). (VL 14:3.3)

Kotirauhan ydinsisältönä on yksityishenkilön asunto, jota olisi käsitteenä tulkittava laajasti. Esimerkiksi tuotanto- ja talousrakennuksiin voi mahdollisesti sisältyä myös asumiseen tarkoitettuja tiloja. Rikosoikeudellinen kotirauhan suoja kattaa lisäksi asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen (PL 10.3 §; RL 24:11; Mäenpää 2013, s.479)”

7.2 Valvontatoimet

Mikäli vesilakia tai sen nojalla annettuja säännöksi ja määräyksiä ei noudateta, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen (VL 14:2):

- kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely
- pantava vireille VL 14:4:ssä tarkoitettu hallintopakkoasia
- ilmoitettava asiasta poliisille esitutkintaa varten, jollei tekoa ole olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä

Näillä toimenpiteillä ei ole keskinäistä etusijajärjestystä tai toisten toimenpiteiden soveltamista rajoittavaa vaikutusta. Viranomaisen voi siis tapauskohtaisesti harkiten ratkaista, mihin toimiin on syytä ryhtyä. Toimea päätettäessä on kuitenkin syytä muistaa hallintolain 6 §:n suhteellisuusperiaate, jonka mukaan hallintotoimen tulee olla oikeassa suhteessa rikkomukseen. Usein pelkkä kehoitus riittää lopettamaan lain tai määräysten vastaisen menettelyn. (HE 277/2009 vp, s. 169; Ympäristöministeriö 2016, s. 106)

Laittoman tilanteen korjaamiseksi voidaan joutua samanaikaisesti käyttämään hallinnollisia ja rikosoikeudellisia keinoja. Kyseessä on toisistaan

erilliset prosessit. Mahdollinen esitutkinta etenee asiassa hallinnollisista toimenpiteistä riippumatta. Hallintopakon tehtävä on laillisen tilan palauttaminen, eikä hallintopakon uhka ole lähtökohtaisesti sanktio, vaan painostuskeino. Tuomioistuimien ei myöskään rikoskäsitteilyn yhteydessä anna ennallistamismääräyksiä, vaan hallinnollisen ennallistamismääräyksen antaa aina valvontaviranomainen. (VL 14:4; Ympäristöministeriö 2016, s. 30)

Lisäksi poliisi on velvollinen antamaan virka-apua vesilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamiseksi. Sama velvollisuus on tullin- ja rajavartiolaitoksen toimialoillaan. Poliisilain (872/2011) mukaan poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. (VL 14:12; Poliisilaki 9.1 §)

7.2.1 Hallintopakkomenettely

Hallintopakosta säädetään VL 14:4:ssä:

VL 14:4.1

Jos joku rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, lupaviranomainen voi:

- 1) kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;*
- 2) määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa;*
- 3) määrätä hänet oikaisemaan sen, mitä säännösten tai määräysten vastaisesti on tehty.*

Ojitusasiat muodostavat poikkeuksen pääsäännöstä, jonka mukaan valvontaviranomainen panee hallintopakkoasian hakemuksella vireille lupaviranomaiselle, joka tekee päätöksen hallintopakosta. Jos ojituksessa tai ojan käytössä on menetelty vesilain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti taikka jos ojan kunnossapito laiminlyödään, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi antaa VL 14.4.1 tarkoitetun kiellon tai määräyksen. Ojitusasioissa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on siis oikeus määrätä suoraan hallintopakosta. (VL 14:4.2)

Jos kieltoa tai määräystä annettaessa joudutaan ratkaisemaan kysymys luvan tarpeellisuudesta tai luvan noudattamisesta, kiellon tai määräyksen antaa kuitenkin lupaviranomainen. Jos asiaa käsiteltäessä havaitaan, että kyse on lupaa edellyttävästä hankkeesta tai luvan noudattamisesta, asia on siirrettävä lupaviranomaisen ratkaistavaksi. (VL 14:4.2)

Jollei valvontaviranomainen ole pistänyt hallintopakkoasiasa vireille, asian voi panna kirjallisesti vireille (VL 14:14):

- asianosainen
- rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen, ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät
- vesitaloushankkeen sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella hankkeen ympäristövaikutukset ilmenevät
- asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

Ojitusasioissa hallintopakon vireillepano osoitetaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, ellei kyse ole mahdollisesti luvanvaraisesta hankkeesta. Asian vireillepanossa ja käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin vesilain hakemusmenettelyä koskevia ja hallintolain säännöksiä. Hallintolain vaatimukset edellyttävät muun muassa, että viranomaiselle tehtyyn, kirjalliseen

toimenpidevaatimukseen annetaan perusteltu, valituskelpoinen päätös. Vireillepano-oikeuden perusteella vireille tulleessa asiassa onkin aina tehtävä valituskelpoinen päätös. Myös siinä tapauksessa, että viranomainen katsoo, ettei asiassa ole edellytyksiä hallintopakon käyttöön, on viranomaisella velvollisuus antaa hyvin perusteltu päätös, jossa kerrotaan syyt miksi hallintopakon käynnistämisestä edellytykset eivät täyty. (VL 14:4.2; HL 43§, 45§, 47§; HE 277/2009 vp, s.175; Linnove 2014, s.23–24)

Hallintopakko kohdistuu lainvastaisesti toimineeseen tahoon, yleensä kiinteistön omistajaan. Kielto tai määräys voidaan antaa myös kiinteistön uudelle omistajalle tai haltijalle, vaikka tämä ei itse olisi vastuussa lainvastaisen tilan syntyisestä. (VL 14:4.3)

Ennen kiellon tai määräyksen antamista on sille, jota kielto tai määräys koskee, varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tarvittaessa on kuultava myös muita asianosaisia, valvontaviranomaisia ja yleistä etua valvovia viranomaisia. (VL 14:5.1; VL 14:5.2)

Poikkeuksena hakemusasian käsittelyyn, hallintopakkoa koskeva tieto on annettava kiellon tai määräyksen kohteena olevalle hallintolain 60§:n mukaisena todisteellisena tiedoksiantona, eli postitse saantitodistusta vastaan. (VL 14:5.2)

Hallintopakkoasian käsittelystä asianosaiselle aiheutuneiden kulujen korvaamisessa noudatetaan soveltuvin

osin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään (VL 14:5.3). Asiaa on käsitelty muualla oppaassa (ks. 4.3 Edunvalvontakustannukset, maksut ja oikeudenkäyntikustannukset).

Muutoksenhaku vesilain mukaista hallintopakkoa koskevaan päätökseen noudattaa samoja vesilain menettelyjä kuin muissakin päätöksissä. Viranomainen voi hallintopakkoa koskevan päätöksen yhteydessä määrätä päätöksen pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Edellytyksenä täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antamiselle on, että asian kiireellisyys tai muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Tällainen syy voi olla esimerkiksi hankkeen uhka terveydelle, turvallisuudelle, luonnonarvoille tai muille yleisille ja yksityisille intresseille. (VL 15:8.1; HE 277/2009 vp, s.179)

Vaasan hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus voivat vastaavasti määrätä, että valituksenalainen päätös on ennen asian ratkaisemista pantava täytäntöön tai että annettu täytäntöönpanomääräys lakkaa olemasta voimassa. (VL 15:8.2)

7.2.2 Uhkasakko, teettämishuaka ja keskeyttämisuhka

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla,

että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai keskeytetään. (VL14:8.1)

Uhka voidaan jättää määräämättä ainoastaan poikkeustapauksissa, joissa kiellon tai määräyksen noudattamisesta ei ole epäilystä. (HE 277/2009 vp, s.172)

Uhkasakkoa, teettämisuuhkaa ja keskeyttämisuuhkaa koskevaan asiaan sovelletaan täydentävästi, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään (VL14:8.2). Seuraavassa esimerkkejä lain vaatimuksista uhkasakon asettamiselle.

Uhkasakko asetetaan määräämällä päävelvoite asianosaisen noudatettavaksi sakon uhalla. Asettamispäätöksestä on käytävä selvästi ilmi, mihin asianosainen on veloitettu ja milloin, mihin mennessä tai mistä lähtien päävelvoitetta on noudatettava. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, veloitettun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat. (Uhkasakkolaki 6.1 §, 6.3 §)

Uhkasakko voidaan kohdistaa vain sellaiseen asianosaiseen, jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa päävelvoitetta. Jos uhkasakko kohdistetaan useisiin asianosaisiin, kullekin on asetettava eri uhkasakko. Jos päävelvoite koskee yhteisöä tai säätiötä, uhkasakko kohdistetaan joko yhteisöön tai säätiöön taikka sen päätösvaltaa käyttävän toimielimen jäseniin tai toimitusjohtajaan

tai vastaavassa asemassa olevaan muuhun henkilöön. (Uhkasakkolaki 7.1 §, 7.2 §)

Uhkasakko asetetaan maksumäärältään kiinteänä tai siten, että sen suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (juokseva uhkasakko). Uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, veloitettun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Juokseva uhkasakko asetetaan määräämällä uhkasakolle kiinteä peruserä sekä lisäerä jokaista sellaista päätöksessä ilmoitettavaa ajanjaksoa (uhkasakkojakso) varten, jonka kuluessa päävelvoitetta ei ole noudatettu. (Uhkasakkolaki 6.2 §, 8 §, 9 §)

Uhkasakon asettanut viranomainen voi tuomita uhkasakon maksettavaksi, jos päävelvoitetta ei ole noudatettu eikä noudattamatta jättämiseen ole pätevää syytä. Edellytyksenä uhkasakon tuomitsemiselle maksettavaksi on, että uhkasakon asettamista koskeva päätös on lainvoimainen, jollei päätöstä ole säädetty tai määrätty noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. (Uhkasakkolaki 10.1 §)

Teettämisuuhassa valvontaviranomainen voidaan oikeuttaa tekemään tarvittava toimenpide. Jos teettämisoikeus annetaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, maksetaan teettämiskustannukset kunnan varoista. Kustannukset peritään veloitetulta jälkikäteen siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta an-

netussa laissa (706/2007) säädetään. Sen sijaan vesilakiin ei sisälly vanhan vesilain mukaista mahdollisuutta asianosaisen oikeuttamisesta suorittaa itse tarvittava oikaisutoimenpide. Jos yksityinen on joutunut suorittamaan omalla alueellaan toimenpiteitä lainvastaisesta teosta aiheutuneiden vaikutusten poistamisesta, käsitellään kustannusten korvaamista koskeva vaatimus riita-asiana käräjäoikeudessa. Hallintopakkoasian yhteydessä ei voida käsitellä korvausvaatimuksia. (VL14:8.1; Uhkasakkolaki 17 §; HE 277/2009 vp, s.170, 172; Linnove 2014, s.55)

7.2.3 Välitön hallintopakko

Pääsääntönä lainvastaisen tilan oikaisemiseksi on varsinainen hallintopakkomenettely. Eräissä tilanteissa uhkaavan vaaran välttäminen saattaa kuitenkin edellyttää joutuisampaa tai suorastaan välitöntä puuttumista toimintaan haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi. Jos vesilain taikka sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen toimenpide tai laiminlyönti aiheuttaa välitöntä haittaa tai vaaraa turvallisuudelle, terveydelle tai muulle tärkeälle yleiselle edulle taikka huomattavaa vaaraa toisen omaisuudelle, valvontaviranomainen voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin haitan tai vaaran poistamiseksi. Muutoksena vanhaan vesilakiin on kunnan ym-

päristönsuojeluviranomaisen oikeus näihin toimenpiteisiin. (VL 14:10.1; HE 277/2009 vp, s.172)

Hankkeesta vastaavan oikeussuoja edellyttää, että ratkaisuun voidaan hakea muutosta. Asiassa annettu ratkaisu on tosiasiallisesta laadustaan huolimatta valituskelpoinen päätös. (HE 277/2009 vp, s.173)

Välittömiin toimiin ryhtyneen valvontaviranomaisen tulisi toimenpiteen jälkeen viivytyksettä panna vireille hallintopakkoa koskeva asia, jollei tämä ole tarpeetonta. Ojitusasioissa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen olisi siis käynnistettävä hallintopakkomenettely. Menettely on tarpeen myös veloitettun puhevallan käytön ja muun oikeussuojan toteutumiseksi. Mikäli varsinaiselle hallintopakolle ei enää ole asiallista tarvetta, ei hallintopakkomenettelyn vireillepanoa yksinomaan oikeussuojan antamiseksi voitane pitää perusteltuna ratkaisuna, jos asiallinen tarve hallintopakkohakemuksen tekemiseksi on poistunut esimerkiksi siitä syystä, että lainvastainen menettely on päättynyt ja hankkeesta vastaava on luopunut pysyvästi lainvastaisesta toiminnasta. (VL 14:10.2; Hollo 2014, s.394; Ympäristöministeriö 2012, s.93)

7.2.4 Ilmoitus poliisille

Mikäli valvontaviranomainen havaitsee lainvastaisen teon tai laiminlyönnin, valvontaviranomaisen on harkittava, tulisiko asiasta ilmoittaa poliisille esitutkintaa varten. (VL 14:2.1,3; Ympäristöministeriö 2016, s. 30)

Ilmoittamiskynnyksen poliisille tulisi olla matala. Vesilain 14:2.1,3 mukaan valvontaviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille esitutkintaa varten, jollei tekoa ole olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä. Vanhaan vesilakiin verrattuna poliisille ilmoittamisesta koskevasta säännöksestä on poistettu edellytys, jonka mukaan ilmoittaminen ei ole tarpeen, jos yleinen etu ei vaadi syytteen nostamista. Kynnyksenä olevalla teon vähäisyydellä tarkoitetaan, että poliisille ei kuitenkaan tulisi ilmoittaa kaikista vähäisistä rikkomuksista tai laiminlyönneistä. (VL 14:2.1,3; HE 277/2009 vp, s.169; Vesilain valvonnan toimintamalliryhmä 2015, s.14)

Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014 ja ympäristövalvonnan ohje antavat lisätietoa jälkivalvonnasta.

Lähteet

- Eronen V.H., Ellilä Kalevi, Kuusiniemi Kari 1986. Ympäristönsuojelulautakunnan vesiasiat. Vesitalous 5/1986.
- Halonen, Lea 2013. Ojitusilmoitusvelvollisuus metsäojitusten vesiensuojelun hallintakeinona. Ympäristöjuridiikka 2/2013. s. 30–61.
- HE 217/1995 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hallintolainkäytöstä ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1995/19950217>
- HE 72/2002 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020072.pdf>
- HE 277/2009 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle vesilainsäädännön uudistamiseksi
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090277.pdf>
- HE 218/2013 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130218.pdf>
- HE 138/2014 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle kestävän metsätalouden määräaikaiseksi rahoituslaiksi sekä laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain ja kiinteistön yhteisöomistajien osallistumisesta metsätalouden rahoituslainsäädännössä tarkoitettuun toimenpiteeseen annetun lain kumoamisesta sekä kestävän metsätalouden rahoituslain kumoamisesta
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140138.pdf>
- Hollo, Erkki J. 2014. Vesioikeus. Edita, Helsinki.
- Hämäläinen Liisa, Jormola Jukka, Järvenpää Lasse, Kasvio Pinja, Tertsunen Jermi ja Muilu Tommi 2015. Luontoarvojen huomioon ottaminen ojitusten peruskorjauksissa ja kunnossapidossa.
<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B705F6293-C336-47CC-8A62-BB8CB7B16EFF%7D/121796>
- Joensuu Samuli, Kauppila Maija, Lindén Maria & Tenhola Tommi 2012. Hyvän metsänhoidon suositukset – Vesiensuojelu. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja.
<http://185.26.50.147/wp-content/uploads/2015/06/Vesiensuojeluopas-nettiin1.pdf>
- Järvenpää, Lasse & Savolainen, Mika (toim.) 2015. Maankuivatuksen ja kastelun suunnittelu (2. painos). Ympäristöhallinnon ohjeita 4/2015, Suomen ympäristökeskus. <http://hdl.handle.net/10138/156521>

Leppiniemi, Outi 2014. Opas ojitusyhteisölle uoman kunnossapito- ja peruskorjaushankkeeseen. Opas 3. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-100-1>

Linnove, Elina 2014 (toim.). Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014. Ympäristöministeriö. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153474/OH_9_2014.pdf?sequence=1

Maanmittauslaitos. Arviointi- ja korvaukset -tietovarasto. <https://ak.maanmittauslaitos.fi/2017/>

Maanmittauslaitos 2003. Korvaussuositukset kiinteistövahingoissa – Maanmittauslaitoksen julkaisuja nro 93.

Majuri, Hannu 2012. Yleisiä näkökohtia ja säädöksiä ojituksista. Edilex 2012/15.

Mäenpää Olli 2013. Hallinto-oikeus. Talentum Media Oy, Helsinki.

Päivänen, Juhani 2007. Suot ja suometsät – järkevän käytön perusteet. Metsäkustannus Oy, Hämeenlinna.

Ympäristöministeriö 2016. Ympäristövalvonnan ohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 2 | 2016. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74989/OH_2_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vihervuori, Pekka 1987. Vesistön järjestelyn ja ojituksen oikeuskysymykset. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Ympäristöministeriö 2012. Uudistunut vesilaki 2011. Ympäristöministeriön raportteja 1 | 2012. <http://www.ym.fi/download/noname/%7BD53693D8-3926-4EB6-8897-C323928D5E21%7D/32131>

YmVM 22/2010 vp – HE 277/2009 vp. Ympäristövaliokunnan mietintö 22/2010 vp – Hallituksen esitys vesilainsäädännön uudistamiseksi. <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=yvmv+22/2010>

Säädökset

Hallintolainkäyttölaki 586/1996 (HLL)
Hallintolaki 434/2003 (HL)
Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki 34/2015 (KMRL, Kemera-laki)
Kiinteistönmuodostamislaki 554/1995 (KML)
Laki eräistä naapuruussuhteista 26/1920 (NaapL)
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta 603/1977 (LunL)
Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 64/1986
Laki metsänparannuslain muuttamisesta 1278/1992, kumottu
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 13/2003
Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 706/2007
Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999
Laki yksityisistä teistä 358/1962
Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 737/1994 (YmpVahL)
Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 468/1994 (YVAL)
Luonnonsuojeluasetus 160/1997 (LSA)
Luonnonsuojelulaki 1096/1996 (LSL)
Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 (MRL)
Maantielaki 503/2005
Metsälaki 1093/1996 (Metsäl)
Muinaismuistolaki 295/1963
Oikeusapulaki 257/2002
Poliisilaki 872/2011
Ratalaki 110/2007
Rikoslaki 39/1889
Suomen perustuslaki 731/1999
Uhkasakkolaki 1113/1990
Vahingonkorvauslaki 412/1974
Valtioneuvoston asetus vesitalousasioista 1560/2011 (VA)
Valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta 713/2014 (YSA)
Valtion maksuperustelaki 150/1992
Vesilaki 264/1961, kumottu (VVL)
Vesilaki 587/2011 (VL)
Ympäristönsuojelulaki 527/2014 (YSL)

Sanasto

Erityiseen käyttöön otettu alue	Tontti, rakennuspaikka, puutarha, varastopaikka, uimaranta, satama-alue tai muu vastaava maa- tai vesialue (VL 1:3.1,15)
Hankkeesta vastaava	Luvan hakija, haltija taikka muu taho, joka vastaa vesitaloushankkeen valmistelusta, toteuttamisesta, käytöstä tai kunnossapidosta taikka toiminnan harjoittamisesta (VL 1:3.1,10)
Hulevesi	Rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvä sade- tai sulamisvesi (MRL 103 a §)
Hyödynsaaja	Ojituksesta hyötyä saavan kiinteistön omistaja tai omistajat (VL 5:2.1,3)
Joki	Virtaavan veden vesistö, jonka valuma-alue on vähintään sata neliökilometriä (VL 1:3.1,4)
Jätevesi	Käytöstä poistettu, pilaantuneelta alueelta johdettavaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan käytetyltä alueelta johdettava vesi, josta voi aiheutua ympäristön pilaantumista (YSL 5.1,13 §)
Kuivatusalue	Maat, joille yhteinen ojitus tuottaa hyötyä (VL 5:2.1,1)
Ojan kunnossapito	Ojan pitämistä perkaamalla tai ruoppaamalla sen kuivatustehtävän edellyttämässä kunnossa, niin ettei ojan suurene alkuperäisistä mitoistaan (VL 5:8.1; HE 27772009 vp, s.89, 94)
Lupaviranomainen	Vesilain lupaviranomaisena toimii aluehallintovirasto. Muita vesilain mukaisia hakemusasioita ratkaisevia tahoja ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ojitustoimitus (VL 1:7.1)
Noro	Sellainen puroa pienempi vesiuoma, jonka valuma-alue on vähemmän kuin kymmenen neliökilometriä ja jossa ei jatkuvasti virtaa vettä eikä kalankulku ole merkittävässä määrin mahdollista (VL 1:3.1,6)

Ojituksesta saatava hyöty	Maan käyttöarvon nousu siinä tarkoituksessa, johon maata käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää (VL5:2.1,2)
Ojitus	Ojituksella tarkoitetaan maan kuivattamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi toteutettavaa: ojan tekemistä; ojan, noron tai puron suurentamista tai oikaisemista; sellaista noron tai puron perkaamista, johon ei sovelleta VL6 luvun säännöksiä (VL5:1)
Paikalliskuivatus	Paikalliskuivatukseksi luetaan piiri-, sarka ja salaojitus (Järvenpää & Savolainen 2015, s.23)
Peruskuivatus	Maan kuivattamiseksi suoritettava valtaojien kaivaminen ja perkaus, pienehköt pengerrykset sekä purojen vedenjohtokyvyn parantaminen. Peruskuivatuksella luodaan edellytykset paikalliskuivatukselle (Järvenpää & Savolainen 2015, s.23)
Puro	Jokea pienempi virtaavan veden vesistö, jonka valuma-alue on 10–100 neliökilometriä (VL1:3.1,5)
Valvontaviranomainen	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (valtion valvontaviranomainen) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimivat vesilain valvontaviranomaisina (VL1:7.2)
Vesialue	Muutoin kuin tilapäisesti veden peittämä keskiveden korkeuden mukaisesti rajautuva alue (VL1:3.1,2)
Vesistö	Järvi, lampi, joki, puro ja muu luonnollinen vesialue sekä tekojärvi, kanava ja muu vastaava keinotekoinen vesialue, vesistönä ei kuitenkaan pidetä noroa, ojaa ja lähdettä. Myöskään vesiympäristöstä erillistä tekolammikkoa ja kooltaan vähäistä allasta ei yleensä pidetä vesistönä (VL1:3.1,3; Hollo 2014, s.25–26)
Vesitalousasia	Vesitaloushankkeiden toteuttaminen sekä muu vesivarojen ja vesiympäristön käyttö ja hoito (VL1:3.1,1)

Vesitaloushanke	Vesi- tai maa-alueella toteutettava toimenpide tai rakennelman käyttäminen, joka voi vaikuttaa pinta- tai pohjaveteen, vesiympäristöön, vesitalouteen tai vesialueen käyttöön (VL 1:3.1,9)
Vesiympäristö	Vesistön ja sen rantavyöhykkeen muodostama kokonaisuus. Vesiympäristön käsitteen alaisuuteen kuuluvat erilaiset ekologiset elementit, mutta myös vesiympäristön maisemakuva ja siihen kuuluvat rakennetut kohteet (HE 277/2009 vp, s.41)
Yhteinen ojitus	Ojitus, jonka kuivatusalue muodostuu eri maanomistajille kuuluvista kiinteistöistä (VL 5:2.1,4)
Ympäristövaikutus	Hankkeen tai toiminnan aiheuttamat välittömät ja välilliset vaikutukset, jotka voivat liittyä: ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen; maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen; yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön; luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä edellä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin (YVAL 2§)

Asiahakemisto

Asianosainen, määritelmä 38, 46

Edunmenetys

- korvaaminen 29–36, 43
- välttäminen 5, 17, 21, 26

ELY-keskus 6, 7, 12, 13, 48,

Erityiseen käyttöön otettu alue 19, 24, 27, 28, 56

Haittojen minimoinnin periaate 5, 19, 21, 26, 28

Hakemus

- maksut 36–37
- sisältö 38–39

Hallintopakko

- aloiteoikeus 49–50
- kustannukset 37
- menettely 49–51
- muutoksenhaku 50
- sovellettava vesilaki 16
- täytäntöönpano 47
- välitön hallintopakko 51–52

Hankkeesta vastaava 6, 14, 19, 38, 56

Happamat sulfaattimaat 6, 7, 13

Hulevesi 4, 20, 21, 27, 56

Hyödynsaaja 11, 12, 15–16, 21, 35, 56

Hyöty 11, 12, 16, 19, 23, 28, 35, 56

Ilmoitusvelvollisuus

- Natura 200-aluetta merkittävästi heikentävästä toimenpiteestä 7
- ojituksesta 6–7, 25

Jätevesi 4, 22, 27, 56

Kaivuumaat 19, 30

Katselmus 40–42, 46

Korvaukset

- käyttöoikeus 29–30
- lainvastaisesti aiheutetut edunmenetykset 32–34
- määrääminen 30, 31, 35
- sopiminen 30–31
- toimivalta 16, 29, 31, 32, 51
- vaatimus 30–34, 51

Kuivatusalue 11, 12, 14, 56

Kuivatussyvyys 13–14, 23,

Kunnossapito

- laiminlyönti 15, 16, 21–22, 35, 49
- kustannukset 35
- ojan 4–7, 12, 16, 21–22, 25, 28, 56
- rummun 19–20

Kustannukset

- edunvalvonta 36
- hakemusmenettely 36
- ojitus 11–12, 19, 35
- oikeudenkäynti 36,
- osittelu 12, 13, 16, 35
- teettäminen 51

Kuuleminen

- hakemusmenettely 39–40
- hallintopakko 50
- muutoksenhaku 45, 46

Käräjäoikeus 31–33, 51

Käyttöoikeus

- korvaukset 29–30
- saaminen 16–18
- pysyvyys 21

Lausunnot

- hakemusmenettely 39–40
- muutoksenhaku 46

Luonnontilaisen kaltaiseksi

palautunut uoma 4, 6, 10, 12, 22

Luvanvaraisuus 7–9, 13, 22, 25, 27, 50

Maksut 36, 44

Metsäojitus 5, 6, 10, 22, 25–26, 27,

Ojitussuunnitelma 12, 13–14, 23

Ojitusoimitus 6, 7, 11–14, 15–17, 19, 22, 26, 27, 29, 31, 35, 44,

Ojitusyhteisö 11, 12–13, 16, 21–22, 29, 42, 51

Penger 4, 5, 17, 26–27, 29,

Perkaus 4, 5, 25, 27, 35, 56–57

Piennar 19, 23, 29–30, 43

Pohjavesi 5, 6, 9, 58

Pumppuasema 17, 26–27, 29

Puro 4, 5, 8–10, 15, 17, 19, 22, 25, 27, 29, 35, 57

Putkioja 4, 17, 20, 22–24, 30, 35, 38, 43

Päätös

- hallintopakko 49–50, 52
- kunnan ympäristönsuojeluviranomainen 6, 16–18, 20, 21, 23, 24, 27–28, 30–31, 34, 42–43
- muutoksenhaku 46,
- täytäntöönpano 47

Rajankäynti 19

Rajaoja 11, 19, 24, 29, 35,

Rumpu 19–20,

Saamelaisväestö 17, 22, 39, 44, 45

Sopimus

- korvaukset 30–31
- käyttöoikeus 16–18, 20–23, 27

Sopimusojitus 11–12

Tarkastus 40–41, 46

Tie 6, 13, 15, 19–20

Tiedottaminen

- hakemusmenettely 39
- hallintopakko 50
- muutoksenhaku 45–46

Vahingollinen vettyminen 5, 17, 21, 24,

Valituskirjelmä 43, 44–46

Valitusoikeus 44, 46

Valvontaviranomainen 6–7, 12, 16, 39–41, 44, 48–52, 57

Vanha vesilaki 4, 8, 10, 13, 16, 18, 21–23, 26, 29, 31, 34, 51–52

Veden johtaminen

- korvaukset 29–30
- kustannukset 35
- oikeus 15–17, 20, 24, 27–28
- pysyvyys 20–21

Vesialue 5, 7–9, 19, 28

Vesistö 5–9, 25, 31, 57,

Virallisperiaate 30–31

Vireillepano 22, 36, 38, 49–50, 52

Virka-apu 42, 49

Vähäinen ojitus 6–7, 25

Yhteinen ojitus 11–14, 15–16, 21, 29, 35

Yksityinen etu 5, 7–9, 50

Yleinen etu 5, 7–9, 17, 39, 50–52

Yleistä etua valvova viranomainen 39. 43–45, 50

OPAS 3 | 2016

**OPAS KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISILLE VESILAIN MUKAISTEN
OJITUSASIOIDEN RATKAISEMISEEN**

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Päivitetty 12/2018

ISBN 978-952-314-749-2 (PDF)

ISSN-L 2242-2927

ISSN 2242-2935 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-414-9

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi